

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra politologie

Bakalářská práce

2021

Tereza Pískačová

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra politologie a mezinárodní vztahy

**Komparace ekologické politiky Konzervativní strany
pod vedením Davida Camerona a ODS**

Bakalářská práce

Autor práce: Tereza Pískačová

Studijní program: Politologie a mezinárodní vztahy

Vedoucí práce: PhDr. Josef Mlejnek, Ph.D.

Rok obhajoby: 2021

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 1.5.2021

Tereza Pískačová

Bibliografický záznam

PÍSKAČOVÁ, Tereza. *Komparace ekologické politiky Konzervativní strany pod vedením Davida Camerona a ODS*. Praha, 2021. 62 s. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií, Katedra politologie. Vedoucí diplomové práce PhDr. Josef Mlejnek, PhD

Rozsah práce: 109 550 znaků

Abstrakt

Předkládaná práce se zabývá komparací britské Konzervativní strany a její ekologické politiky, a to zejména pod vedením jejího předsedy Davida Camerona, který byl předsedou vlády v letech 2010 až 2015. Pozornost přilákal zejména svým zájmem o environmentalismus, klimatické změny a přesunutí zájmu strany z klasických konzervativních témat na témata více sociální a ekologická. S jeho postoji a vedením byla porovnávána strana, která představuje český konzervatismus – Občanská demokratická strana. V jejím případě se jedná zejména o environmentální postoje zakladatele Václava Klause, který je silně spjatý s environmentálním skepticismem a s popíráním klimatických změn. Práce analyzuje vliv Václava Klause na stranu a jednotlivé nástupce v jejím vedení. Komparací byla zjištěna jistá názorová shoda na ekologickou politiku, na jistá řešení environmentální problematiky a byla nalezen i konsenzus na určitá zelená témata. Během analýzy jednotlivých lídrů ODS byly zjištěny odlišnosti přístupů k zelené problematice v porovnání s přístupem Davida Camerona.

Abstract

This thesis analyses the comparison of green policy in the United Kingdom, specially under the leadership of The Conservative Party. The aim of this thesis was to analyse green policies made under the David Cameron's leadership between 2010 and 2015 while he was the prime minister. He was considered to be the „greenest prime minister that UK ever had“. He attracted the attention mostly by his interest in green issues, environmental issues, climate change and preserving the natural heritage. He was open to less conservative topics and more into the social issue. The thesis tried to compare his policy with the Czech conservative party – Civic Democratic Party. In this case, green policy was mostly made by its formal leader Václav Klaus, who is known for denial of the climate change and green skepticism. The thesis analysed his influence on the party's green policies and each of his successors in the leadership. The aim of this thesis is to compare the attitude of conservative parties to green policy and environmental issues, which were found to be alike in certain areas.

Klíčová slova

Ekologická politika, David Cameron, Václav Klaus, ODS, zelená politika, ekologie, Konzervativní strana, environmentalismus

Keywords

Environmental policy, David Cameron, Vaclav Klaus, ODS, green policies, ecology, Conservative party, environmentalism

Title/název práce

Komparace ekologické politiky Konzervativní vlády za Davida Camerona a ODS

Comparison of environmental policy of the Conservative Party during David Cameron's leadership and ODS.

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala panu PhDr. Josefu Mlejnkovi, PhD za jeho pomoc, trpělivost a ochotu při vedení mé práce ve stížených podmínkách, za jeho rady a vedení.

Dále své rodině a všem svým spolubydlícím a blízkým, kteří byli nuceni číst všechny části a kontrolovat průběh mé práce.

Obsah

Úvod	2
1. Teorie konzervatismu	5
1.1 Britský konzervatismus	6
1.2 Konzervatismus v Čechách	6
1.3 Zelená politika	8
2. Britská konzervativní strana	12
2.1 Nejzelenější vláda UK	13
2.2 Životní prostředí v programu Konzervativní strany	14
2.3 Vote blue, go green – vládní program Konzervativní strany	15
2.4 Zhodnocení Cameronovy „Go green“ strategie	17
2.5 Frakce v Evropském parlamentu	20
3. ODS – Občanská demokratická strana	21
3.1 ODS očima Václava Klause	22
3.2 Václav Klaus	23
3.3 Václav Klaus a ekologie	24
3.4 Odklon Klause od ODS	29
3.5 Odklon od klausismu – nástup Mirka Topolánka	31
3.6 Program ODS 2010 – Petr Nečas	34
4. Komparace přístupů konzervativních stran k ekologické politice	38
4.1 Vnímání státu	38
4.2 Historický vývoj vztahu strany k přírodě	39
4.3 Antropocentrický pohled na svět	39
4.4 Teplárenství, energetika, obnovitelné zdroje	40
4.5 Současný pohled na politiku ochrany životního prostředí	42
5. Závěr	44
Summary	48
Použitá literatura a zdroje	50

Úvod

Ochrana životního prostředí, změny klimatu, globální oteplování, environmentalismus. V posledních letech velmi diskutovaná témata, příčina mnoha sporů, ať už mezilidských nebo politických. Konzervativní pravice se k tomuto tématu stavila převážně odmítavě a ochrana životního prostředí byla často spojována hlavně s krajní levicí, či jinými extrémistickými skupinami.

V současné době je ale jasné, že se tématu ochrany životního prostředí musí věnovat právě i strany konzervativního rázu. Tento fakt si uvědomil i tehdejší předseda britské Konzervativní strany, David Cameron. Není tedy divu, že když se řekne Konzervativní strana a ekologická politika, většina si vybaví heslo „*Vote blue, go green*“ nebo fotku nového předsedy s psem huskym. Otázkou ale zůstává, jestli se v případě Davida Camerona nejednalo o čistý ekologický populismus, o snahu přilákat nové voliče a pouhé sliby. David Cameron vedl Velkou Británii 6 let a jeho konec v Downing street zapříčinilo úspěšné referendum o vystoupení z Evropské unie. Cameron, byť je k Evropské unii kritický, zastává měkký euroskepticismus a byl pro setrvání země v evropském společenství. Ve své práci se zaměřením na působení Davida Camerona ve straně, na jeho vizi politiky ochrany životního prostředí a na její realizaci. Ke konci své práce se pokusím zhodnotit, co se Cameronově vládě v rámci ekologické politiky povedlo, od čeho upustil a co nesplnil. Ve své práci se tedy nebudu věnovat ekologické politice Konzervativní strany jako takové, ale zaměřím se na nový diskurz tehdejšího předsedy, který se pak pokusím porovnat s jeho současníky na české konzervativní scéně.

V případě České republiky se zaměřím na nejsilnější konzervativní stranu politické pravice, a to na Občanskou demokratickou stranu. Stranu v devadesátých letech založil ekonom a významná osobnost tehdejšího Občanského fóra, Václav Klaus. Nelze mu upřít velký vliv a silný odkaz, který ve straně zanechal i po své rezignaci na post čestného předsedy. Václav Klaus se při zakládání české konzervativní strany několikrát odvolával na vzor u britských kolegů, nicméně ekologická politika mu blízká není.

Ve své práci se budu věnovat především komparaci ODS a Konzervativní strany v oblasti ekologické politiky, a to především v porovnání pod taktovkou Davida Camerona. V případě českých konzervativců představím postoje Václava Klause, u kterých budu vycházet zejména z jeho vlastních knih, které se environmentalismem zabývají a jeho

proslovy a rozhovory, které k problematice poskytl.

Klíčové téma pro mou práci pak bude porovnání Cameronova „*Vote blue -Go green*“ přístupu Konzervativní strany a jednotlivých ekologických politiků předsedů Občanské demokratické strany, po odchodu Václava Klause. Zároveň zhodnotím vliv Klause na jednotlivé předsedy a ke konci své práce porovnáím i obecné politiky stran ohledně historického přístupu, ekologické politiky jako takové nebo přístupu stran k obnovitelným zdrojům a získávání energie. Časově lze práci vymezit tedy v případě britské Konzervativní strany na období od roku 2010 do roku 2016. V případě občanských demokratů potom zejména na období od roku 2007 do roku 2013. U ODS stručně zhodnotím i postoj současného předsedy Petra Fialy k této problematice.

Práce se pokusí zodpovědět na tyto následující výzkumné otázky, s dílčími výzkumnými otázkami:

1. Jak se liší přístup k ekologické politice zkoumaných konzervativních stran?

1.1.1. Jaký přístup měli k ekologické politice předsedové ODS v porovnání se zelenou strategií Davida Camerona.

1.1.2. Jak moc ovlivnil Václav Klaus směřování ekologické politiky občanských demokratů?

1.1.3. Existuje určitá názorová shoda v některých aspektech přístupu obou konzervativních stran?

Práce je rozdělena do šesti kapitol. První kapitola se věnuje teoretickému vymezení a ideologii konzervatismu. Představí také typické znaky britského konzervatismu a zároveň představí charakteristiku konzervatismu v České republice. K závěru první kapitoly představím problematiku ochrany životního prostředí, její zakotvení v politice a jak se k ochraně staví strany.

Ve finální verzi práce jsem se mírně odklonila od původního projektu, kde jsem zamýšlela komparovat strany ve vymezeném časovém období a zároveň jsem se chtěla soustředit i na sociální politiku stran. Během studia dostupných materiálů, postupného vytváření práce a po konzultaci s panem doktorem Mlejnkem, jsem došla k závěru, že pro mou bakalářskou práci postačí téma ekologické politiky, které je samo o sobě dost výrazné u obou stran a pro komparaci postačí analýza přístupů k problematice. Zároveň jsem upustila od komparování vlád v daném období a soustředila jsem se spíše na porovnávání přístupů

jednotlivých lídrů k ekologické politice. U britské Konzervativní strany jsem se soustředila především na Davida Camerona, jelikož jeho ekologická politika byla velmi výrazná a je často spojován s pojmem „zeleného konzervatismu“. V případě občanských demokratů jsem se hodně věnovala osobnosti „Otce zakladatele“ Václava Klause, který sice svoje předsednictví ve straně ukončil ještě před Cameronovým nástupem, ale jasně určoval původní směřování strany. Proto jsem se zaměřila na jeho vliv na další lídry stran a pro komparaci s Cameronem jsem využila především přístup Mirka Topolánka a Petra Nečase. K závěru jsem neopomněla ani současného předsedu ODS Petra Fialu, byť nikdy předsedou vlády nebyl.

1. Teorie konzervatismu

Počátky konzervativního myšlení sledujeme již v osmnáctém století. Je spojeno především s anglickým filozofem Edmundem Burkem. Ten se stal hlavním představitelem proudu zejména díky svému dílu „*Úvahy o revoluci ve Francii*“ ve kterém ostře kritizuje francouzskou revoluci a její okolnosti. Viděl v ní rozchod s tradiční společností, která byla doposud stabilní a měla svůj vývoj. Mím to byl zastáncem volného trhu a vymezoval se proti státním zásahům. Svým myšlením ovlivnil mnoho dalších konzervativních politiků. Konzervatismus se (jako i klasický liberalismus) řadí mezi pravicové ideologie, jelikož stojí v opozici vůči levicovému (americkému) liberalismu a socialismu. Je proti rovnostářství, etatismu a prosazování tzv. pozitivních práv, jako je právo na vzdělání, práci apod. (Petřík, 2008; 29-42) Naopak mezi základní pilíře konzervatismu řadíme tradici, svobodu, vlastnictví a společenské uspořádání. Tradice představuje zvyky, obřady a participaci jedinců na společenském životě. Díky ní utváří jedinec společnost a zachovává její zvyklosti. Svoboda je vnímána jako důsledek společenského jednání. Lidé jsou ve společnosti svobodní a díky svobodě jsou chráněny jejich práva a zájmy. Konzervativci nevnímají rovnost mezi jedinci ve společnosti, nýbrž pouze rovnost před Bohem. Posledním pilířem je vlastnictví, které umožňuje stát se člověku tvorem společenským. Majetek je chápán jako něco, co pojí a vytváří společnost. (Scurton, 1993; 41-43)

Označení „konzervativní“ má hned několik významů a možných interpretací. Můžeme jej interpretovat jako odmítání změn či něčeho nového, dodržování pravidel a zachovávání tradic nebo zásad. Zastánci konzervatismu tak reagovali na zrychlený sled politicko-hospodářských změn, ke kterým v Evropě docházelo. Konzervativci se ostře vymezovali proti společenským změnám, reformám nebo revolucím Heywood, 1994 ;55).

Nejznámější politickou stranou, která je úzce spojená s myšlenkou konzervatismu je Konzervativní strana ve Velké Británii. Mimo jiné se jedná o první politickou stranu, která má přímo ve svém názvu označení „konzervativní“. Strana vznikla na počátku devatenáctého století a dodnes je hlavním představitelem pravice ve Velké Británii (Norton. 1996: 71).

1.1 Britský konzervatismus

Základní znaky britského konzervatismu lze definovat v několika bodech. Prvním z nich je „Organická podstata společnosti“ Ta je základním tématem konzervatismu, který vnímá společnost jako výsledek dlouhodobého a přirozeného vývoje, jehož součástí je jedinec. Stabilita a funkčnost státu nebo společnosti je založena na dodržování pravidel a řádu. Jedinci musí stát chránit a respektovat jej. Důležité pro konzervatismus je i smířit se se změnami, které přichází, ovšem nedovolit jim zničit společenskou strukturu. Toho lze docílit zejména postupnými změnami – nedochází tak k revoluci, nýbrž k evoluci (Norton. 1996 :71-78).

Dalším znakem je řád, zákon a disciplína – nepočítá se společenskými reformami. Věnuje se spíše péči o současné společenské uspořádání. Hlavním rysem, kterým se odlišuje konzervatismus od liberalismu či socialismu je víra v hierarchické uspořádání společnosti. Věří ve společnost, která je tvořena několika společenskými vrstvami, uznávají ale rovnost lidí před soudem pozemským i tím Božím (Kirk.2000: 26-29). Konzervatismus upřednostňuje tradiční instituce – jako je rodina v tradičním pojetí (tedy žena a muž, v manželském svazku, kdy muž je hlavou rodiny a žena pečuje o domácnost), či církve nebo jiné spolky, které určují postavení člověka ve společnosti. Důležitou roli hraje také náboženství, zejména prostřednictvím státní církve. Majetek je úzce spjat se svobodou jedince, proto striktně dodržují osobní vlastnictví (Kirk. 2000: 21).

Apeluje na silný stát, se silnou vládou, která ve společnosti vzbuzuje autoritu a občané jsou ke státu loajální. Loajalita je podpořena ekonomickou stabilitou, která je zaručená státním zásahem do ekonomiky. Stát dokáže prosadit svou myšlenku a vůli, v konání je ale omezený – tím se liší od sociálního státu. Britská konzervativní strana, jejíž registrovaný a oficiální název je Konzervativní a unionistická strana je středopravicovou politickou stranou, jednou z dvou hlavních stran Spojeného království. Strana byla založena v roce 1834 a navazuje na tradici strany Toryů (Kroupa.2010: 39).

1.2 Konzervatismus v Čechách

Konzervatismus v České republice představuje především lidskou svobodu a samostatnost. V politickém poli je reprezentován především pravicovými stranami. Těmi nejvýraznějšími je Občanská demokratická strana (ODS), dále Křesťansko-demokratická unie – Československá strana lidová (KDU-ČSL), nebo nejmladší z těchto – politická strana

TOP 09.Pojednáváme zde tedy o stranách současného stranického systému, který vznikl po Sametové revoluci v roce 1989.

Václav Klaus o ideologii konzervatismu ve své knize prohlásil „*Krédem konzervatismu není touha za každou cenu uchovávat všechno staré, krédem je snaha zachovat skutečné a osvědčené hodnoty...*“ Tyto hodnoty potom považuje za „*trvalé a ničím a nikým nenahraditelné*“ (Václav Klaus, 1992: 12-13). Z jeho slov lze tedy usoudit, že konzervatismus nutně nelpí na současnosti, nýbrž pragmaticky přistupuje k možnostem a vybírá to, co je pro společnost nejlepší.

Problém českého konzervatismu byla absence historických hodnot, na které by mohl navázat, tedy nemá co „konzervovat“ (Fiala, Mikš.2000:126). Základní myšlenkou konzervatismu je zachovávat společenské poměry. To je ovšem v postkomunistických zemích poměrně složité, jelikož komunistický režim byl svržen a jeho hodnoty byly nadále nežádoucí. Český konzervatismus má tudíž přirozeně jiná specifika, vzhledem ke svému historickému vývoji a bylo důležité *vyrovnat se zejména s minulostí*. To proběhlo především formou *rehabilitace* – snahou zrušit všechny nespravedlivé rozsudky a procesy a formou *restituce* – ta měla fungovat jako nejrychlejší forma majetkového vyrovnání a nalezením pravého vlastníka (Fiala, Mikš. 2000: 127).

Dále bylo důležité upevnit a také ochránit nově nastolenou demokracii. K tomu došlo především přijetím lustračního zákona a postavením osob, které se dopustily trestných činů v komunistickém režimu před soud. Konzervativci v Čechách byli také postavení před nelehký úkol – zaměřit se na zdiskreditování všech mýtů ohledně soukromého vlastnictví, politické participace, postavení církve ve společnosti či nedůvěru k dalším ideologiím, které komunistický režim společnosti prezentoval.

1.3 Zelená politika

Ve své práci jsem pracovala s pojmem ekologická politika, kterou je chápána politika ochrany životního prostředí. Ta je silně spjata se zelenými stranami, které jsou zaměřené právě na zelenou problematiku.

Větší pozornost se na zelenou politiku upřela v reakci na zhoršující se stav životního prostředí, který se dotýká životů po celém světě. Ovšem až do poloviny minulého století se ochraně naší planety příliš pozornosti nevěnovalo. Debaty o životním prostředí začaly v roce 1968, kdy byl založen Římský klub, který se zabýval současným vývojem světa s ohledem na environmentální problematiku. Jako první poukázal na vyčerpatelnost zdrojů. Na základě těchto zjištění proběhlo několik konferencí, které se zajímaly o ochranu životního prostředí a přijímaly opatření ke zlepšení situace.

První velkou reakcí však byla konference OSN o životním prostředí ve švédském Stockholmu v roce 1972. Průlomové bylo označení ochrany životního prostředí jako zásadní pro všechny členské státy a zachování přírody bylo označeno za globální záležitost. Na konferenci se řešil především vztah člověka k planetě, jako ke zdroji a bylo jasně definováno, že se musí omezit znečišťování, a naopak podpořit zachování přírodních zdrojů. Výsledkem konference bylo přijetí „*Závěrečné deklarace o životním prostředí člověka*“. Na základě této konference vznikl i nový orgán, který se měl tomuto tématu věnovat – UNEP (Program pro životní prostředí). Stockholmská konference dala podnět pro vznik nových zelených ekologicky zaměřených stran, i aktivistických skupin (Kružíková, Adamová, Komárek. 2003).

V České republice se tématem ochrany životního prostředí začala veřejnost zaobírat výrazněji v roce 1989, zákon o životním prostředí byl poprvé přijat až o 3 roky později v roce 1992. Je dobré zmínit, že s porevolučním vývojem se přístup k životnímu prostředí výrazně zlepšil, a to i přes to, že vládnoucí strany nebyly nikterak ekologicky zaměřené. Česká Strana Zelených byla založena v prosinci roku 1989 a poslanecká křesla získala až v roce 1992. Větší úspěch zaznamenala až v roce 2002 a v roce 2006 se dokonce účastnila vládní koalice pod vedením Martina Bursíka. Ten stranu neoznačoval ani jako levicovou, či pravicovou, ale jako stranu *zelenou*.

Strany s ekologickým zaměřením začaly vznikat především z touhy zachovat přírodní dědictví a s uvědoměním si možných znečištění z protěžování průmyslu a moderního technologického pokroku. Autor teorie stranických rodin Klaus Von Beyme definoval i zelenou stranickou rodinu. Ekologická hnutí vznikla spojením angažované občanské

společnosti a postmateriální střední třídy (Beyme, 1985: 131). Dalším podnětem pro vznik zelených stran bylo rozšíření využívání jádra. Proti tomuto trendu vystupovalo mnoho protijaderných skupin, které formovaly další vznikající zelené strany. Nově vzniklé zelené strany akcentují především environmentální politiku, ale přejímají i sociální problematiku. Obecně jsou zelené strany úspěšně spíše v zemích, kde je sociální politika silně upevněná a tam, kde zelená politika nemá příliš velké zastoupení u tradičních stran, ale zároveň má společnost zájem o ochranu přírodního dědictví. Je tomu tak především ve vyspělých evropských státech jako je Dánsko, Nizozemsko nebo Severské státy. Nejlépe ukotvenou zelenou stranou je rozhodně ta německá. (Kitschelt 2006: 284-285).

Zelená politika není naopak příliš úspěšná v jižních státech jako je Španělsko, Itálie nebo Portugalsko. Tato skutečnost souvisí zejména s přechodem na demokratický režim v 70. letech 20. století a s nižší ekonomickou vyspělostí (Hloušek, Kopeček 2010: 85). Země bývalého východního bloku jsou naopak často postižené silným znečištěním životního prostředí, způsobeným ekologicky nešetrným průmyslem. Komunistický režim zároveň neumožňoval jakýkoliv svobodný protest proti ekologicky nešetrnému jednání a strany s ekologickým zaměřením vůbec neexistovaly.

Ekologicky zaměřené strany čerpají z mnoha ideologických směrů jako je socialismus, feminismus, environmentalismus ale i konzervatismus. Hlavní myšlenkou je harmonického soužití člověka s přírodou. Tato myšlenka je pak dělená dále na dva proudy. Ten první zastává částečný antropocentrický pohled, označován jako environmentalismus, který respektuje přírodu a její hodnoty, ale upřednostňuje lidské potřeby a cíle. Zajímá se o snižování neobnovitelných zdrojů, omezování znečišťování přírody a prosazuje udržitelný rozvoj. Druhý proud se označuje jako hlubinně ekologický a staví vše živé na jednu úroveň. Obviňuje environmentalisty z nadřazenosti lidí nad jinými živými bytostmi a zastávají ekocentrický pohled na svět. Tento proud odmítá jakýkoliv ekonomický růst (Heywood, 2008: 276).

Důležitým aspektem zelených stran je důraz na lidská a sociální práva a rovnoprávnost ve společnosti. Významná je také idea trvalé udržitelnosti, která vnímá lidstvo jako součást přírody. Cílem je předat přírodní bohatství dalším generacím v co nejlepším stavu a co nejméně poničené a vyčerpané, co se týče zásob nerostných surovin a půdy (Heywood, 2008: 282).

Dalším znakem zelených stran je antimilitarismus a pacifismus, decentralizace politických a ekonomických institucí, která vede k co nejnižší byrokracii. V roce 2006 byla

evropskými zelenými stranami přijata Charta evropských zelených, v které byly vytyčeny hlavní programové zásady evropských ekologických stran. Hlavním bodem je ekologická zodpovědnost k životnímu prostředí, snaha zachovat biologickou diverzitu a boj proti globálnímu oteplování. Zelení neopomíjejí ani bezpečnostní politiku, kde zastávají svobodu a demokracii, požadují menší rozdíly mezi bohatými a chudými občany. Zelené strany obecně příliš nepodporují NATO a ZEU. Jako alternativu vidí vytvoření nadnárodního orgánu, který by konflikty řešil pomocí kompromisu, nenásilně a bez zbraní. Mezi zelenými stranami rozlišujeme dvě skupiny. První skupinou jsou takzvané „Puristé“. Puristické strany, označované jako zeleno-zelené, se staví především za striktní dodržování a prosazování environmentalistických požadavků. Mezi tyto strany zapadá například britská Green Party, nebo nizozemští De Groenen. Druhou skupinou jsou strany označovány jako rudo-zelené. Ti se snaží spojit zelené požadavky s levicovou politickou ideologií. Tyto strany většinou inklinují ke spolupráci se sociálními demokraty a mají větší zájem na tvoření vládní koalice (Bláhová, 2006).

Obecně se zelená politika spojuje především s politickou levicí. Zastává takzvanou zelenou ideologii, jejímž cílem je vytvořit sociálně a ekologicky udržitelnou společnost. Zelené strany v Evropě jsou v porovnání například se stranami konzervativního rázu poměrně nové. Z počátku se strany profilely spíše jako levicové, postupně ale začali odmítat toto řazení. Ekologická politika má ale své zástupce i na pravici – zde se označuje jako zelený konzervatismus, který je typicky uplatňován u pravicových konzervativních stran, jako je například ta britská. Z ideologie zeleného konzervatismu čerpal právě především David Cameron, ale před ním již Margaret Thatcherová. (Pečínka, 2002). Postupně se zelená témata dostala do programů všech politických stran a, to zejména díky zvýšenému zájmu o ochranu životního prostředí napříč voliči. Podle výzkumu CVVM je až pro 95 lidí ze 100, kvalita životního prostředí stejně tak důležitá, jako je jejich zdraví, péče o druhé a stabilní zázemí. Ochrana životního prostředí je pak osobně důležitá 98% dotázaných. Zajímavé je, že podle výzkumu z roku 2010 je pouze 6% obyvatel ČR klima skeptických (Zelený kruh. 2010).

Ve Velké Británii je například považován za velký milník Klimatický zákon z roku 2008. Ten zavazuje zemi ke snížení uhlíkových emisí až o 100% v porovnání s rokem 1990 a to do roku 2050. Zároveň chce tohoto cíle dosáhnout za co nejnižší možné náklady. Opatření obsažená v tomto zákoně se týkají především energie, která je v UK největším zdrojem emisí. Současná opatření, pomocí kterých se UK snaží zabránit změnám klimatu,

se dají rozdělit do několika kategorií. Již zmíněné snížení emisí uhlíku, dále státní podpora dodávání energie čistější formou, podporovat energetickou účinnost a podporovat celosvětově opatření proti změnám klimatu v rámci OSN. ¹ V roce 2019 vyhlásili MPs ekologickou a klimatickou emergenci (mimořádnou situaci). Nejedná se však o legálně přijatý zákon. Došlo k tomu v reakci na trvajících protesty ekologických aktivistů (BBC.com. 2019).

¹ Nedatováno, Dostupné online z : <https://eciu.net/analysis/briefings/uk-energy-policies-and-prices/how-is-the-uk-tackling-climate-change>

2. Britská konzervativní strana

Britská Konzervativní strana vznikla roku 1834, jako pokračující strana Toryů. Jedná se o středo-pravicovou stranu, která je společně se stranou Labouristů, nejdůležitější a nejvýznamnější politickou stranou ve Velké Británii (Dvořáková a spol. 2008: 138-139). Zhruba od šedesátých let minulého století se hlavním tématem diskuse uvnitř strany stala otázka evropské integrace. Zejména pro ekonomické zájmy Velké Británie a návaznosti na evropský trh. V roce 1972 tedy premiér Edward Heath podepsal *Dohodu o přistoupení k jednotnému trhu*, čímž se stala Británie členem Evropského ekonomického společenství. K prvnímu referendu o setrvání došlo v roce 1975 a bylo vyhlášeno vládou Labouristickou stranou. Až do této chvíle zastávala Británie poměrně pro-evropské postoje (Rovná. 2004. : 153). Překvapivé může být zjištění, že v prvním referendu o setrvání Británie v Evropském společenství hlasovala první Britská premiérka Thatcherová pro setrvání země. Výsledkem referenda nakonec bylo setrvání Velké Británie uvnitř společenství. Thatcherová však upřednostňovala vždy zájmy Velké Británie, před těmi evropskými a nešetřila kritikou vůči společné evropské politice, byrokracii a nespravedlnosti, páchanou na její zemi (Moore. 2013: 47-56). Thatcherová se postupem času propracovala k tzv. Měkkému Euroskepticismu (definovaný politologem Paulem Taggartem). Ten se vyznačuje opozicí k evropské integraci, nikoliv ke členství v EU. Vyznačuje se odmítáním jednotlivých integračních prvků, například jednotné měny (Kopeček. 2004: 242).

Co se ekologické politiky týče, byla si Thatcherová vědoma provázanosti zdravé ekonomiky země se zdravým životním prostředím. Ve svém projevu před Valným shromážděním OSN pronesla: „*To, co nyní provádíme světu, devastací půdy, znečišťováním vod a vypouštěním skleníkových plynů do ovzduší v bezprecedentní míře – to všechno je pro Zemi nová zkušenost. Je to lidstvo a jeho aktivity, co mění životní prostředí naší planety škodlivým a nebezpečným způsobem. (...) Problém globální změny klimatu je jedním z těch, který ovlivňuje všechny z nás, a kroky k jeho nápravě přinesou užitek pouze v případě, že budou podniknuty na mezinárodní úrovni,*“ čímž prakticky vyzvala státy ke kooperaci a k neopomínání nebezpečí spojeným se změnami klimatu. Zároveň podporovala tradičně jadernou energetiku a nejlepším řešením klimatické krize pro ni bylo vytváření nových technologií, které měly být ekologicky šetrnější (Mlejnek.2019).

Její pokračovatel, David Cameron nastoupil do úřadu ministerského předsedy v roce 2010, čtyři roky po tom, co se stal předsedou Konzervativní strany. Tehdy vystřídal

Michaela Howarda, který Konzervativní stranu vedl v postavení opozičním. Na rozdíl od svých předchůdců, pracoval zpočátku Cameron ve vládě na bázi koaliční spolupráce. Koaličním partnerem mu byla Liberálně demokratická strana. Ta se od strany Konzervativní liší výrazně proevropským přístupem. Cameronova politika byla vždy více řazená do tradičního proudu britského euroskepticismu. V rámci Evropské unie prosazoval svébytnost národních jednotlivých států (Heppell, Hill ; 2009: 397).

2.1 Nejzelenější vláda UK

David Cameron se stal předsedou strany v roce 2005, kdy se postavil do pozice vůdce modernizace strany a jejích starých struktur. Jeho cílem bylo změnit pohled na Konzervativní stranu, která byla doposud vnímána jako strana zaměřená na ekonomický růst, který nebral ohled na znečištění planety. Během vlády Thatcherové získala totiž strana a ve výsledku i celá Británie obraz „*Dirty man of Europe*“ a to zejména díky problematice kyselých dešťů a jaderného odpadu. To se lehce změnilo v 80. letech, kdy se vláda zaměřila na řešení ozonových děr nebo ukládání kyselin, a to pomocí vědeckých diagnóz. Strana byla do Cameronova nástupu vnímána jako silně euroskeptická a často bránila progresivní evropské legislativě v oblasti životního prostředí. Jako typicky konzervativní pravicová strana podporovala spíše průmysl a zastávala spíše průmyslové lobby.

Nový předseda se snažil stranu transformovat a zahrnout i jiné hodnoty, jako podporu sociálně znevýhodněných skupin a celkově se pokusil posunout Konzervativní stranu více do středu politického spektra. Soustředil se překvapivě i na to, aby v britské politice byly více zastoupeny ženy a příslušníci jiných etnických skupin. (Bale. 2011. 284–285). V neposlední řadě se ale zaměřil právě na politiku ochrany životního prostředí, která měla být hlavním pilířem jeho nové politické taktiky.

Aby toho Cameron docílil, nebál se spolupráce s neziskovými organizacemi, které mu měly pomoci k dosažení vize, možné transformace Británie na nízkouhlíkovou energii. Svoje ekologické zaměření započal v době, kdy byla strana ještě v opozici. Během tohoto období diskutoval s předními klimatology, setkal se se zástupci Greenpeace, organizace Přátelé Země nebo Světového fondu životního prostředí (Cevro.cz. 2008). Vyslovil se proti návrhu labouristické vlády na výstavbu třetí runwaye na letišti Heathrow nebo proti výstavbě nových elektráren, které by jako zdroj energie využívaly nepopulární uhlí. I přes to ale důvěra v sílící „environmentalismus“ konzervativní strany nevzrostla. Podle výzkumu veřejného mínění z roku 2011, byla Konzervativní strana vnímána jako nejméně „eko-

friendly“ strana ze všech tří hlavních politických subjektů. Dle výzkumu ohledně důvěry občanů v ekologickou politiku stran, většina (tedy 53% respondentů) souhlasilo s tvrzením „*Nemám důvěru v environmentální politiku Konzervativní strany*“ (Carter, Clements.2015: 9-17).

2.2 Životní prostředí v programu Konzervativní strany

Programové prohlášení Konzervativní strany z roku 2006 mimo jiné vyzdvihuje nutnost zachovat životní prostředí, krásu naší přírody a udržitelnost. S hlavním cílem zachovat planetu pro budoucí generace. Kvalita života se stala pro Konzervativní stranu prioritou, a to i za cenu vyjednávání napříč politickým spektrem. Snaha přejít od krátkodobých řešení k těm dlouhodobě udržitelným a funkčním. (Guardians. 2006).

Ve svém projevu Cameron označil sebe samého jako vášnivého ochránce životního prostředí. Mimo jiné odkázal občany k filmu *An Inconvenient truth* od Al Gore. Jeho hlavním cílem bylo ale snižování uhlíkového spalování. A toho chtěl docílit zejména zdražováním neekologických prostředků, a naopak daňovým úlevám ekologičtějším možnostem.

Mnoho členů strany se označuje za příznivce ochrany životního prostředí, a tvrdí, že Konzervativní strana je historicky ekologické politice otevřená. Již Margaret Thatcherová byla známá svou podporou k ochraně klimatu (Meyrick .2006). Podle článku Nondeka zveřejněného na ČDK byl Thatcherová dokonce tou, která přivedla téma globální oteplování do politiky, když jej v roce 1989 na OSN kongresu označila za vážné nebezpečí. Tento názor však nesdílí poradce tří ministrů pro ochranu životního prostředí Tom Burke, který tvrdí, že v případě Thatcherové šlo jen o akty „na oko“. Naopak se vždy rozhodla pro ekonomicky příznivější řešení, i když měla nevalný dopad na klima (Nondek. 2006). Tak jako tomu je u ODS a pravděpodobně v každé straně, ani v Konzervativní straně nejsou všichni ochráně životního prostředí zcela nakloněni. Tento fakt byl mnohokrát spatřen během hlasování poslanců za Konzervativní stranu. (gov.uk.)

V letech 2006 až 2010 došlo v Evropě k politizaci životního prostředí. Zasažena byla i Velká Británie a Konzervativní strana v čele s Cameronem, který svou kampaň postavil právě na ochraně naší planety. Obecně političtí komentátoři často označovali jeho strategii jako zaměřenou na „detoxikaci“ environmentálního postoje Konzervativní strany (Rollinson. 2010). Cameron se přiklonil k myšlence, že kvalita života v zemi není přímo úměrná ekonomickému růstu. A jelikož v té době byla Velká Británie hospodářsky velmi zdatná, chtěl se nový předseda soustředit na kvalitu života – a to i prostřednictvím životního

prostředí. Obecně konzervativci uznávají fakt, že příroda ovlivňuje kvalitu života, a proto je třeba o ni pečovat, primárně ale vnímá přírodu jako určitou formu užitku. Příroda je tedy důležitá pro člověka, nikoliv sama o sobě. Zde je patrný antropocentrický přístup, který je pro konzervativce typický a odlišuje se od levicového geocentrického přístupu, který je často reprezentován radikálními ekology. (Dvořák, 2008).

Cameron se zaměřil na téma životního prostředí velice chytře. Reagoval na téma, které ve společnosti rezonovalo a upřel na ně pozornost své strany (Dvořák, 2008). Chytře se zaměřil na nová, populární témata, která rezonovala se střední třídou, na kterou cílí zejména Liberální Demokracie nebo opoziční Labour Party. Pomocí zelené tematiky se pokusil zaměřit na větší voličské spektrum a představit Konzervativní stranu jinak, než jen stranu „bohatých a nafoukaných“ (Kottasová, 2009).

2.3 Vote blue, go green – vládní program Konzervativní strany

V roce 2010 po uzavření koalice s Liberálně demokratickou stranou se nechal Cameron slyšet, že si přeje, aby tato vláda byla „nejzelenější vládou“, kterou kdy Velká Británie měla. V čele resortu pro klimatickou a energetickou politiku stál liberální demokrat Chris Huhne. Ten při jmenování do úřadu prohlásil, že vnímá globální oteplování, jako největší výzvu, které bude lidstvo v budoucnu čelit. S nástupem vládního mandátu, se sám Cameron prohlásil za premiéra, pro kterého bude resort na ochranu životního prostředí tím prioritním (Guardian, 2010).

Nové zaměření na ekologické otázky mnohé příznivce konzervativní strany „podnikání“ odradila. Heslo „Vote Blue, Go green“ bylo považováno za levicové tvrzení. Spolu s tímto heslem přišel i nový znak konzervativců – Logo stromu jakožto symbol změny. Mimo to měla Cameronova vláda ve svém volebním programu z roku 2010 za cíl zaměřit na NHS (National Health System) a naopak opustit téma přistěhovalců. Ke konci svého mandátu byla ovšem strana nucena téma migrace znovu postavit na prioritní příčky, a to zejména kvůli přicházející uprchlické krizi a řešení následků Brexitu.

Za své prioritní body si zvolil zelenou ekonomiku, změnu klimatu a energetickou bezpečnost, snižování emisí oxidu uhličitého – do roku 2020 o celých 30 procent a do roku 2050 až o 80 procent (Švehla, 2007). Konzervativní strana vyjádřila přání usnadnit přístup občanům UK k zelenějšímu a ekologičtějšímu životu. Problematičtějším sektorem pro nově

vzniklou koalici byla shoda ohledně jaderné energie, která byla pro konzervativce klíčová. LibDem naopak musela upustit nevraživý postoj k získávání energie tímto způsobem. Prosadili však požadavek, že na výstavbu reaktorů nepůjde žádná z veřejných dotací.

Ve svém programu *Conservative party Aims* z roku 2010 představili vizi UK jako nejzelenějšího státu Evropy. Součástí tohoto plánu byla Green Investment Bank, auta na elektrický pohon a zejména podpora nízkouhlíkové ekonomiky a získávání energie z obnovitelných zdrojů. Strana neopomenula ani zelený venkov, ochranu přírody a přislíbila vysazení více zeleně. Historicky prvně měla Konzervativní strana jako prioritní téma politiku ochrany životního prostředí.

Dle vlastních slov nového předsedy, z proslovu ke Konzervativní straně v roce 2006, je povinností strany více se zajímat o ekologii, jakožto povinností k nadešlé generaci (Cameron. 2006). Tyto hodnoty prosazovala strana i později ve svém programovém prohlášení z roku 2010. Strana se nechtěla postavit proti lidem a kázat jim ekologická nařízení a restrikce. Chtěla jít směrem upřednostňování ekologicky přívětivých možností, podporováním ekologických domácností a přirozenou nenucenou cestou přimět britskou společnost k zelenějšímu chování. Toho chtěla docílit prostřednictvím tzv. *Green deal*. Projekt měl zajistit výhodné půjčky domácnostem, které měly sloužit k financování energeticky úsporných opatření. Tyto půjčky by se pak „samovolně“ splácely prostřednictvím placení účtů za energii (Stanová, 2017 ; 36-39).

Na začátku roku 2012 byla založena tzv. Zelená Banka (Green Investment Bank), jejímž účelem bylo poskytovat výhodné půjčky, financovat a zvýhodňovat podmínky pro zelené projekty, environmentálně šetrné technologie či například větrné elektrárny, technologie pro získávání energie z moře a obecně měla za cíl podpořit rozvoj zeleného podnikání (Stanová, 2017 ; 36)

V roce 2015, ke končícímu prvnímu volebnímu období Camerona došlo k částečné privatizaci „Zelené“ banky. Do té doby banka investovala téměř dvě miliardy liber do padesáti možných projektů. K prodeji banky se vláda uchýlila zejména s cílem snížit státní schodek.

V tomto případě lze tedy ukázkově demonstrovat změnu směru vlády Konzervativní strany, co se ekologie týče. Mnoho expertů kritizovalo vládu, že ustupuje od ekologických závazků a slibů a zaměřuje se spíše na posílení ekonomiky a hospodářství, jako tomu bylo do roku 2010. Ze strany předsednictva byl prodej banky prezentován jako výhodnější způsob získávání většího kapitálu pro zelené projekty. Departament for Business (Ministerstvo

obchodu) prohlásilo, že GIB byla předurčena k budoucímu přechodu do soukromého vlastnictví. Výbor pro ochranu životního prostředí s tímto krokem ale nesouhlasil. Obával se, že by mohlo vést k poškození pohledu na GIB jako prostředek podpory zelené ekonomiky. Ovšem je nutné zmínit, že projekt GIB stále funguje jako podpora pro zelené technologie a nové projekty.

Ke konci svého prvního volebního mandátu bylo patrné, že Cameron a jeho kabinet pomalu ale jistě zelená témata opouští a přiklání se zpět k tématům ekonomického rázu. Z postmateriálních hodnot se přechází na pohodlná a finančně výhodná řešení. A to i na úkor environmentálních příslibů (viz zrušení Green Deal pro její neefektivnost a příliš velké náklady, či zprivatizování Green Investment Bank). Postupně došlo ke zrušení jednotlivých dotací, které měli podpořit občany v ekologicky přívětivým možnostem. Byla zrušena daňová úleva pro nízkoemisní dopravu, zrušené dotace na získávání energie pomocí jaderných elektráren či přechod zpět k fosilním palivům. Cameronův ambiciózní plán, vést nejzelenější vládu selhal a stal se tak terčem kritiky i posměchu britských médií (Carter, Clements.2015: 11–21).

2.4 Zhodnocení Cameronovy „Go green“ strategie

V průběhu vlády Cameronova kabinetu došlo ale ke značné kritice strategie ze strany ochránců přírody. Dle jejich názoru se jednalo o čistě populistickou kampaň. Několik ekologických organizací nařklo Camerona z pohrdání ekologickou politikou. Ředitel skupiny *Friends of the Earth* zmínil fakt, že Cameronova vláda své původní „zelené cíle“ už dávno nedodržuje. Podle něj, nelze zastávat budování silné ekonomiky, a přitom hlásat ochranu životního prostředí. Minimálně ne stylem, který využívá Cameron (Mason. 2013). Přitom by investice do domácí obnovitelné energie a energetické účinnosti mohla ušetřit mnoho domácnostem zbytečné výdaje. Vláda Camerona a jeho „Go green“ přístup byl vítáný mnoha organizacemi, které se zaměřují na ochranu životního prostředí. Ovšem i ty postupem času nešetřily s kritikou. Známa Greenpeace označila Cameronův obrat v ekologické politice jako neférový a věří, že voliči mu jeho náhlý obrat nezapomenou. Politický ředitel organizace jej označil za politického chameleona, který se z environmentálního nadšence změnil v řadového člena radikální části strany, která se snaží zavděčit UKIP².

I přes snahu Davida Camerona, ať už čistě pragmatickou nebo opravdovou, se jeho politika životního prostředí nejeví jako úspěšná. Paradoxně více úspěchů v ochraně

² Strana nezávislosti Spojeného království

životního prostředí zaznamenala strana v období před rokem 2010, tedy když byla ještě v opozici. Cameron sice vyzýval občany k zelenějšímu životu a je patrná jasná snaha k zelenějším krokům vlády, většina projektů ztroskotala po nepříliš dlouhém trvání. Cameronův problém tkvěl zejména v nedostatku podpory ve vlastní straně a neschopnosti zajistit si dostatek podpory a pochopení pro danou problematiku. (Carter, Clements.2015: 25).

Ve výsledku by se dalo shrnout jeho „zelené působení“ jako líbivá hra, která neměla žádné velké úspěchy. Cameronův „Green Deal“ se ukázala jako nefunkční, jelikož na něj dosáhla jen malá část britských domácností a obecně se tato nabídka nejevila jako příliš atraktivní (Carrington. 2013).A tak byl stěžejní projekt Cameronovy zelené vlády v roce 2015 v rámci úsporných opatření úplně zastaven.

To se odrazilo i v programu, s kterým šla strana do voleb v roce 2015. V tom strana už tolik nezdůrazňovala své „zelené zaměření“. Setrvala však v dekarbonizačním trendu energetiky, ovšem v co nejvíce ekonomicky přívětivém směru. Hlavním cílem bylo tedy uchovat cenu energií a zachovat energetickou bezpečnost země. V červnu téhož roku byl vydán státní rozpočet, který byl úspornější zejména v oblasti obnovitelných zdrojů, jaderné energetiky a celkově politiky boje s klimatickými změnami. Autorem rozpočtu byl ministr financí za Konzervativní stranu George Osborne, který se dlouhodobě profiloval jako odpůrce environmentálních kroků. Vláda upustila od větrné i solární energie a mírně omezené byly i dotace na solární panely pro domácnosti. Program Green Deal byl vládou pro neefektivitu zrušen v roce 2015.Náhradní program nebyl představen (Gov.uk. 2021).

Během druhé Cameronovy vlády tedy došlo k upuštění od téměř všech daňových úlev pro získávání energie z obnovitelných zdrojů, nebo byly úplně zrušeny. Paradoxně navíc od roku 2015 zavedla daňové úlevy pro distributory plynu a ropy – tento pro zelenou vládu absurdní krok, byl zdůvodňován cenovou dostupností pro domácnosti. Velká Británie se tak stala jediným členským státem G7, která podporuje prostřednictvím dotací těžbu fosilních paliv (Policyconnect.org.uk. 2011).³

Všechny tyto zmíněné kroky ztížili VB posun k naplnění svých klimatických závazků a zbrzdili zemi v efektivní klimatické politice, ke které měla z počátku našlápnuto. Reálná

³ Government to cut tax relief for community green energy schemes, Carbofin Connect, 2.11. 2011
<http://www.policyconnect.org.uk/cc/news/government-cut-tax-relief-community-green-energy-schemes>

ekologická politika Konzervativní strany nebyla tedy nijak průlomová, ba naopak se ke konci své vlády dokonce od svých původních cílů vzdálila.

Velkým fiaskem byla již zmíněná Green Investment Bank, na kterou byl zpočátku Cameron velice hrdý. Ovšem v průběhu mandátu se od ní pomalu opouštělo až došlo k částečné privatizaci banky, a to po necelých čtyřech letech. Obecně je samostatná vláda Konzervativní strany, která neměla dlouhé trvání, vnímána jako environmentálně velmi neúspěšná.

Premiér Cameron si i přes všechny tyto nezelené kroky snažil zachovat svou ekologickou image. V roce 2016 se zúčastnil konference na ochranu planety a zároveň těsně před summitem vytvořil speciální post pro zvláštního vyslance pro klimatické změny, kterou ale záhy po summitu zrušil. Hlavním problémem byla finanční situace. Vláda musela vydat úsporná opatření, a to nešlo dohromady s postem lídra v boji proti klimatickým změnám. A tak se postupně Konzervativní strana vrátila k pragmatické vládě, zaměřená na ekonomickou stabilitu a hospodářství.

Nepodařilo se mu tedy získat nové liberální voliče, kteří se o ekologickou politiku zajímají a klimatické změny jsou v bodu jejich zájmu, ale naopak se podařilo odklonit od strany skalní konzervativní voliče. Ti se od roku 2015 přesunuli k více euroskeptické straně UKIP. Strana se tedy navrátila k tématům ekonomické stability a efektivity a pragmatismu (Stanová. 2017: 48-53)

Cameronovo působení v britském čele skončilo referendem v roce 2016. Většina obyvatel v referendu týkajícího se dalšího setrvání Velké Británie z EU, hlasovala pro odchod. Cameron na post premiéra rezignoval, jelikož on sám byl pro setrvání. Vystřídala ho jeho kolegyně ze strany - Theresa May, která v minulosti hlasovala v konzervativním duchu, většinou tedy proti environmentálním postupům. V roce 2008 po přijetí Klimatického zákona ale vyjádřila velké nadšení ze změny, kterou Británie přijala a nechala se slyšet, že bude nadále podporovat možné kroky k snižování emisí. Mimo to podporovala ve svém MP obvodu získávání energie z obnovitelných zdrojů.

V řeči, kterou pronesla krátce po začínajícím procesu Brexitu prohlásila Mayová, že je pro ni důležité i nadále pokračovat v ochraně přírodního dědictví, a to i bez diktátu EU (Chambers.2019). Obecně strana v čele s Mayovou viděla v Brexitu možnost větší realizace ekologické politiky, která by se řídila pouze dle hlasování britského kabinetu. Nutno podotknout, že ekologická politika a ochrana životního prostředí od roku 2016 nebyla hlavním tématem, neboť se vyjednávaly především podklady k odchodu z EU.

Konzervativní strana si moc dobře uvědomovala, jak moc „trendy“ se environmentální témata za posledních pět let stala. Dle nejnovějších průzkumů je patrné, že si většina voličů přeje, aby se zelená politika opravdu dostala do popředí a aby jí byla věnovaná určitá pozornost (vláda.cz. 2007).

2.5 Frakce v Evropském parlamentu

V roce 2007 vytvořila Britská konzervativní strana frakci v Evropském parlamentu. Ve frakci mimo jiné spolupracovala právě s Českou Občanskou demokratickou stranou (dalšími členskými stranami je například polské *Právo a spravedlnost*, italská konzervativci, nebo *Maďarské demokratické fórum*) pod názvem „Evropští konzervativci a reformisté“.

Končící premiér Velké Británie Tony Blair tehdy ironicky komentoval spojení těchto dvou stran, zejména pro rozdílné postavení ke globálnímu oteplování. Zpochybnil slova Davida Camerona, který se chce zaměřit na boj s klimatickými změnami, když poukázal na postoje přední tvář a zakladatele ODS, Václava Klause – ten globální oteplování několikrát označil za falešný mýtus. S vytvořením nové frakce tedy Cameron velký úspěch nesklidil, ba naopak, stal se terčem kritiky široké veřejnosti i tisku. Deník Financial Times novou frakci označil jako „zásadní chybu“ a krok k odsouzení konzervativní strany na kraj politické scény. Vytýkána mu byla hlavně izolace Velké Británie a zhoršování už tak „rozpadlých“ vztahů s Paříží či Berlínem. Pravicový The Daily Paraghraph ovšem tento krok přivítal (Lidovky.cz . 2009). V době uzavření dohody s ODS na nově vytvořené frakci, začala totiž Evropská unie řešit otázku globálního oteplování a zaměřila se na změnu klimatu či finanční regulace.

David Cameron v nově vytvořené evropské frakci „Evropští konzervativci a reformisté“ zvolil mezi tři hlavní priority hnutí právě otázku změny klimatu. Deník FT citoval rozhovor prezidenta Václava Klause a bývalého předsedy českých konzervativců pro HN z roku 2012 ohledně změn klimatu a popírání globálního oteplování. V tomto případě je problém i v novém předsedovi ODS, Mirku Topolánkovi, který se několikrát nechal slyšet, že je pro něj důležitější zabezpečení energetické bezpečnosti než změna klimatu. Zároveň mnoho evropských diplomatů označuje stranu jako nejsilnější odpůrce závazných cílů pro zvyšování využívání energie z obnovitelných zdrojů (FT.com . 2007).

3. ODS – Občanská demokratická strana

Občanská demokratická strana se po sametové revoluci a změně k demokratickému režimu, stala jasně dominantní pravicovou stranou. Vznikla rozštěpením revolučního Občanského fóra seskupením kolem jejího tehdejšího předsedy Václava Klause. Ten do počátku vyžadoval přeměnu revolučního hnutí na klasickou pravicovou stranu (Strmiska, 2005: 450). Do čela nově vzniklé strany se poprvé postavil po kongresu strany v roce 1991. Její vůdce se výrazně podílel na konci roku 1992 o rozpad Československa. Po úspěšném rozdělení a vzniku nového českého státu byla Občanská demokratická strana prezentována jako konzervativní strana se silně projevujícím se pragmatismem (Mareš. 2002: 121-149). Jejím cílem bylo stát se hlavním představitelem české pravice. Ve své práci se budu věnovat straně pouze vývoji v rámci České republiky, tedy od rozpadu federace.

Z počátku se nově vzniklá strana věnovala převážně tématu ekonomické transformace a přechodu systému a klasickým konzervativním tématům – jako je církev, rodina nebo tradiční hodnoty – nevěnovala příliš pozornost. Sám Václav Klaus označil stranu za hlavního garanta ekonomické transformace (Klaus, 1992; 10 -15). Tohoto směru se strana držela i nadále až do roku 1996, kdy došlo k úplné ekonomické transformaci. Vládě pod Klausovým vedením se tak postupně úspěšně podařilo oddělit ekonomiku od své socialistické minulosti. Aby strana ale nezůstala v zapomnění, jako strana, která měla svůj účel a po jeho naplnění není nadále potřebná, musela si najít jiné zaměření a důvod pro další existenci (Mareš. 2006: 127–128).

Mimo ekonomická témata převzala strana i tradiční konzervativní hodnoty. Zejména občanskou svobodu, která je pro stranu klíčová. ODS také deklarovala člověka neboli občana, jako základ nového demokratického státu – tudíž i součástí svého názvu. Postupem času převzala i některá sociální témata. K dalšímu rozšíření došlo po roce 1995, kdy byl schválen dlouhodobý program strany „*Svoboda a prosperita*“, který se rozšířil o liberální principy. To mělo velký úspěch napříč společností a došlo k značnému rozšíření voličské základny strany. Zajímavé je i poukázání na důležitost zakotvení České republiky v NATO a EU v rámci západoevropského prostoru (ODS 1996: 5–6).

ODS sama sebe definuje jako pravicovou stranu stavějící na konzervativních společenských a na liberálně ekonomických hodnotách (Vodička, Cabada. 2011: 229). Strana byla převážně považována za euroskeptickou, i když v současné době se hlásí spíše k „eurorealismu“ a volá po reformaci Evropské unie. Podporuje především

intergovernmentální přístupy (Pšeja. 2006). Ve spojení s ODS je často používán termín „českého thatcherismu“, což představuje spojení neoliberalismu a konzervativní tradice – volný trh, tradiční hodnoty a liberální instituce. Již zde se tedy setkáváme s napojením na Britskou Konzervativní stranu a její vliv na ODS (Šmigol. 2007).

Politika ODS má základ ve čtyřech tzv. „Poděbradských artikulech“, které schválila v roce 1998 (Cabada, Šanc. 2005 : 190). Jedná se o čtyři základní principy, které má strana dodržovat v každé situaci. Prvním principem je nedotknutelné vlastnictví, které označuje svobodu, bezpečí a dodržení soukromí občanů. Dalším je levný stát, kdy požadují zeštíhlení státní správy, zjednodušení právního systému, snížení daňového zatížení a zastávají občanskou svobodu. Silný a akceschopný stát vyžaduje tam, kde jde o občanskou bezpečnost – nejdůležitějšími resorty je pro stranu vnitro, zahraniční, spravedlnosti, obrana a finance. Třetím principem je důležitost nezadlužené budoucnosti, kdy cílem je vytvoření stabilní, prosperující země s liberálně tržní ekonomikou. Vytvořením širokého prostoru s vhodnými podmínkami pro uplatnění podnikatelských aktivit českých občanů i zahraničních investorů, se zařazují k typickým konzervativním stranám. Posledním principem je solidarita zodpovědných, kdy po občanech státu na oplátku požadují sociální a občanskou zodpovědnost. (Cabada, 2011: 281)⁴

3.1 ODS očima Václava Klause

Václav Klaus v roce 2002 zveřejnil článek pro MF Dnes, kde v několika tezích uvedl svou představu, jak by strana ODS měla fungovat a co strana představuje. ODS je dle něj pravicová konzervativní politická strana. Inspirována je významnými konzervativci, zejména Margaret Thatcherovou a britskými pravicovými politiky. Václav Klaus se nikdy netajil upřímným obdivem k britským konzervativcům a snažil se, aby se ODS stala stranou podobnou. (Klaus. 1992; 10 - 12).

Dále je inspirována anglo-americkým politickým stylem a smýšlením, tedy že se strana se nespojuje s křesťansko-demokratickou střední Evropou a určitým způsobem se vymezuje i proti populismu. Ten definuje v představě politika, který je ochoten uzavřít spolupráci s kýmkoli a o čemkoliv, bez ohledu na ideje, zásady či politický program. Definoval i proti čemu strana přímo vystupuje. Jedná se především o varianty socialismu a komunismu, či jiné formy totalitního zřízení, proti všem druhům třetích cest, potlačování

⁴ Občanská demokratická strana. Čtyři Poděbradské Artikuly
(<http://archiv.ods.cz/volby/programy/1998/program.php?kap=4>, 30.4.2012)

významu typického parlamentarismu, politické korektnosti, multikulturalismu a environmentalismu. Zejména v posledních dvou bodech je jasně vidět současná proměna směřování strany. A už zde, tedy na začátku práce, můžeme vidět, že strana se od „éry Václava Klause“ výrazně změnila.

V letech od roku 1998 do roku 2002 byla strana pod vedením Václava Klause vnímána jako spíše eko-skeptická strana. Ochrana životního prostředí, venkov či jiná zelená témata ve volebním programu vůbec zahrnuta nebyla. Poslanecký klub prosazoval především zájmy lobbystických skupin, pro které byly zákony chránící životní prostředí nežádoucí. Napojení na Krom zamítání příliš zelených zákonů, sám často přicházel se silně neekologickými návrhy. Strana se netajila také ostrými výstupy proti různým občanským sdružením či ekologickým skupinám. Do jisté míry byla strana vnímána jako protisociální ve smyslu sociální politiky (Klíma. 2004: 393-411). To se potom zobrazilo i ve volbách do poslanecké sněmovny téhož roku, které pro ODS skončili naprostým fiaskem. Jednalo se také o poslední volby pod vedením zakládajícího předsedy. Klaus pravděpodobně dopltil na pozici jednoznačného lídra, nacionalistickou rétoriku a velkou otevřenost a žádná řešení v nepopulárních otázkách. (Mrklas, Sokol. 2002). Po drtivé porážce ve volbách se Václav Klaus rozhodl svůj post předsedy strany nadále neobhajovat. Nebyla to velká politická porážka, protože se Klaus již v tuto dobu rozhodoval o možné kandidatuře na prezidentský post.

V prosinci roku 2002 byl do čela zvolen poslanec Mirek Topolánek. Pod jeho vedením pak strana v roce 2006 vstupovala do následujících voleb s nově pojatým program „Společně pro lepší život“, který se zaměřoval mimo typická témata konzervativní strany (daňová reforma, rovná daň, změna sociální politiky) i na více sociální témata. Cílem bylo snížit nezaměstnanost, omezit byrokracii ve státě, zlepšení zdravotnictví. Mimo to byla v programu věnovaná pozornost i ochraně životního prostředí. Jednalo se spíše o možné formy souladu ochrany s hospodářským rozvojem – nové technologie, podpoření ekologických kroků společností, snížení energetické náročnosti ekonomiky (Společně pro lepší život. 2006 : 61-65).

3.2 Václav Klaus

Spoluzakladatel Občanské demokratické strany, čestný předseda a bývalý šéf. Velký vliv. Tak by se dal označit Václav Klaus. Sám sebe označuje především ze ekonomu a politika. Známý je také svým kritickým postojem k problematice ochrany životního

prostředí a k teorii globálního oteplování, ke které přistupuje politicky ([Klaus, 2007:17,22,32,123]). Ačkoliv o sobě tvrdí, že nehodnotí poznatky či argumenty odborníků jiných vědeckých odvětví, často tak činí. Vždy se na danou problematiku dívá očima ekonoma, což podle něj prezentuje pohled ekonomie, která nahlíží na všechny aspekty světa (Klaus. 2009 : 65-66). Klaus se vyznačuje zejména svou konzistentností, odkazováním se na své minulé výroky, data a dlouhodobé postoje (Klaus. 2009 : 10-19).

Je autorem mnoha odborných knih, nejznámější je ale pravděpodobně ta o environmentalismu i přes to, že Klaus nedisponuje žádným environmentálním vzděláním. Kniha, nesoucí název *Modrá nikoliv zelená planeta*, se právě tímto tématem zabývá. Ve své knize environmentalismus označuje jako ideologii nebo doktrínu. Mnoho známých ekologů, odborníků na klimatické změny či jeho stranických kolegů (např. Bedřich Moldan), ho za jeho výstupy v knize či obecně, otevřeně kritizují. Rozchází se především v pohledu na působení člověka na naši planetu a její oteplování (iDnes.cz. 2007). Obecně se Klaus ve svých knihách obrací zejména k názorům ekonomů, politiků či jemu podobně smýšlejícím autorům. Málokdy odkazuje na klimatology a ekology. Na první knihu navázal dalšími, pokračujícími díly, *Modrá planeta v ohrožení* a nejnovější z roku 2017 *Zničí nás klima nebo boj s klimatem?*. Ani v poslední knize nebere v potaz kritiku odborníků, vychází pouze ze své pravdy, kterou považuje za jedinou správnou.

3.3 Václav Klaus a ekologie

Poprvé se vyjádřil k environmentální problematice již v devadesátých letech na konferenci ekologů a ekonomů v Kosově Hoře. Zde zformuloval svých dvacet tezí, které se mu v problematice ekologie jeví jako nejpodstatnější. O těchto dvacet tezí se opírá i později a několikrát na ně odkazuje i ve svých knihách. Tehdy však vinil z ekologicky nešetrného chování především socialistický systém a jeho uspořádání – tedy centrálně direktivnímu pojetí ekonomiky. Řešení viděl tedy v úplně novém pojetí, a to především ve volném trhu. Zde je hezky demonstrováno propojení Klause jako ekonoma s jeho pohledem na ekologii (Klaus.2007: 38-39).

Na rozdíl od ochránců životního prostředí, prosazuje Václav Klaus hodnoty antropocentrismu – tedy zaměření se na člověka a dění okolo něj. Mimo to se od nich odlišuje soustředěním se na současnost, nikoliv na budoucnost naší planety či našich potomků, protože budoucnost je dle jeho slov nejistá (Klaus. 2007 : 81).

Václav Klaus jako představitel „antropocentrického pojetí světa“ nesouhlasí

s možností ústupku lidské činnosti a pohodlí před ochranou či zachování přírody. To dokazuje i jeho návrh na změnu pojmu „životního prostředí“ na termín „prostředí pro život“ – to prezentuje fakt, že tu příroda je pro člověka, ne člověk pro přírodu (Klaus. 2009: 123). Zároveň se ohrazuje proti zásahu a „diktátu“ vyspělejších západních zemí, kdy vnímá různá omezení jakožto vměšování západních zemí (Klaus. 2009; 65). Již od 80. let minulého století považuje ekologickou problematiku za společenský problém. Bádat nad ní by tedy měly zejména společenské vědy – dle Klause právě vědní obor ekonomie. Tvrdí že „*dodržování určitých ekonomických principů vede k ekologicky racionálnímu chování*“ (Klaus, 2003 : 25-26). Ekology vnímá především jako odpůrce rychlých změn země na tržní společnost (Šťastný Jiří. 2017).

Václav Klaus také vyjadřuje ve své knize názor, že přírodě dává význam člověk, a ta je na něm tudíž závislá. Příroda dle něj nemá větší důležitost než jiné lidské problémy. Je nutné podotknout, že Klaus přímo nezpochybňuje existenci ekologických problémů. Často se sám hlásí k ekologické šetrnosti a úspornosti (Klaus. 2009: 56, 86). Problém tedy tkví především v Klausově ignoraci škod páchaných na životním prostředí – neuznává totiž „škody“ nýbrž vyznává „doprovodný efekt“. To jsou dle něj externality, které na přírodu působí a působit budou a nedá se jim nijak zamezit. Tyto externality lidského chování jsou pro společnost často i pozitivní. Nevidí tudíž žádný reálný dopad, žádné „škody“, které by způsobovaly globální oteplování (Klaus. 2009. 90).

Do podvědomí jakožto představitel proudu popíračů globálního oteplování, se dostal zejména po zveřejnění rozhovoru v únoru roku 2007 pro Hospodářské noviny. V něm zpochybnil panel OSN jakožto politický orgán, ne vědeckou instituci (panel OSN vydal zprávu, která varuje před globálním oteplováním, jakožto před největší současnou hrozbou lidstva). Označil je za skupinu „zpolitizovaných vědců“, kteří zastávají pouze jednostranný pohled na věc. Dále označuje environmentalismus čistě jako ideologii a světonázor – nemá podle Klause s přírodními, společenskými vědami či klimatem nic společného. Je důležité zmínit, že Klaus netvrdí, že globální oteplování je jev vymyšlený. Uvědomuje si, že planeta se za posledních sto let „oteplila“. Je to ale pouze mírný a přirozený nárůst, který si nezaslouží tolik pozornosti. Vyhrazuje se zejména proti tvrzení, že se viníkem je člověk a jeho činnost. Ve své knize říká „*je zcela přirozené, že se Země v posledních dvou stoletích otepluje, když se v předcházejících pěti stoletích ochlazovala.*“ (Klaus, 2007: 109) Dále argumentuje takto „*Dochází k oteplování nejen na Zemi, ale také na Marsu, Jupiteru, Saturnu, Enceladu, Tritonu a Plutu.*“ Stejně tak odmítá důležitost CO₂ v atmosféře, což

podle něj má taktéž minimální vliv na současnou situaci planety (Klaus. 2007: 109-120).

V rozhovoru pro britské rádio BBC v roce 2007, zdůraznil fakt, že co se týče hrozby klimatických změn, nejedná se o vědeckou debatu, či klimatologii. Podle něj jde čistě o ideologicko-politickou debatu, jejíž cílem je změnit společnost. Globální oteplování bude brzo zapomenutá „aféra“ stejně tak jako tomu je s „globálním ochlazováním“, které probíhalo v 70.letech (Nutno podotknout, že rozhovor je v současné chvíli 14 let starý a Václav Klaus se do jisté míry dle mého názoru mýlil. Globální oteplování je stále velmi diskutovaným problémem, a i přes fakt, že například česká Strana Zelených se v posledních volbách nedostala ani do parlamentu, zelená témata a ekologie jsou poměrně důležitou součástí volebních programů současných stran.).

Václava Klause a jeho odpor vůči environmentalismu vnímalo jako pozitivní vzor mnoho amerických konzervativních a libertariánských think-tanků. Představoval zástupce post-komunistické země, sám označoval environmentalismus jako novou „zelenou hrozbu“, která po pádu železné opony nahradila „rudou hrozbu. Označil jej například za novou formu „aktivistického levičáctví“ (Klaus.2011:106). Naproti tomu, i mezi svými stranickými kolegy měl své odpůrce. Bedřich Moldan, uznávaný ekolog a autor knihy *Podmaněná planeta*, která je úplným opakem Klausovy planety modré, se často stavil proti výrokům předsedy a později i prezidenta Klause. Moldan tvrdí, že změna klimatu je globální krize s potenciálně vážnými následky. S Klausem se zásadně rozchází i v přístupu ke Kjótským úmlouvám z roku 1997, který Klaus označuje za fatální omyl, Moldan za konečně krok správným směrem. Klausova kniha je založena především na jeho názorech a odvolává se na tvrzení jemu podobných. Moldan spoléhá na tabulky, grafy a ověřené vědecké studie (Baroch, 2009). Přední čeští klimatologové, včetně Moldana otevřeně kritizovali knihu *Modrá, nikoliv zelená planeta* a vyzvali Klause, ať se raději věnuje věcem, kterým opravdu rozumí.

Své myšlenky šířil Klaus po celém světě, a to zejména jako persona, nikoliv jako představitel státu. V květnu roku 2011 vystoupil Klaus na Univerzitě Cambridge, kde se vyjadřoval především k tématu globálního oteplování, zejména pak o *Doktríně globálního oteplování*. Tu označil za nebezpečnou ideologii. Ve svém projevu kriticky okomentoval stěžejní body doktríny. Doktrína začíná tvrzením, že globální oteplování je reálnou a nezpochybnitelnou hrozbou, která exponenciálně roste. Tento vývoj označuje za lidstvu nebezpečný, ba dokonce nebezpečný pro život celé planety. V tomto případě rozlišuje Klaus pohled na věc mezi dvě skupiny environmentalistů – na měkké a tvrdé. Ti „tvrdí“ dle něj

preferují zájmy planety před zájmy lidstva. Doktrína dále viní lidstvo za nový vzrůst teploty, který je způsobený zvýšením emisí CO₂. Dle GWD jde tomuto trendu ale snadno zabránit – a to právě snížením emisí CO₂. Toho lze docílit prostřednictvím regulací a globálních nařízení. A právě v tomto bodě vidí Klaus zásadní problém. Dle něj se jedná o zásah do demokracie, nezávislosti jednotlivých států a ekonomické prosperity. Hledí na doktrínu zejména z ekonomického pohledu. Kritizuje také politiky, kteří podle něho využívají téma globálního oteplování pro získání politických bodů a nehledí na možné následky doktríny.

Ve svém projevu se pokusil vysvětlit právě svůj pohled, jakožto již zmíněný pohled ekonomů. Doktrínu považuje za závažný zásah na trhu a politické ovlivňování, které by mohlo mít za následek selhání státu či trhu. Ekonomové jsou tu také proto, aby varovali politiky před možnými katastrofickými následky jejich slepě populistických kroků. Zároveň nevidí spásu světa ve snižování emisí. Naopak se obávají toho, že pokud dojde k rapidnímu snižování CO₂, lze očekávat i ekonomický pokles. A to si dle Klause doktrína a její příznivci neuvědomují. Ke konci analýzy zmiňuje, že vidí určitou podobnost v diktátu doktríny, jako ji viděl celý svět u komunistických režimů minulého století. Tento argument je pro Klause typický a je v něm vidět pravicové směřování jeho politiky. Pro Klause je tedy nejdůležitější pravicový konzervatismus a svoboda lidského jednání. Zároveň vyzdvihuje práci klimatologů, kteří nepodporují tento proud a zastávají stejný názor jako Klaus. Tedy fakt, že člověk je příliš malým elementem a že jeho činnost nemá na podnebí žádný markantní vliv. Z ekonomického hlediska tedy považuje boj s klimatem za iracionální. Ekonomické ztráty spojené s mírným oteplováním budou totiž minimální. Pokud by však došlo ke zbytečnému boji s oteplováním, bylo by na místě očekávat velké ekonomické ztráty (Klaus, Cambridge, 2011)

Další významnou cestou pro Klause, jako bojovníka proti trendu globálního oteplování, byla cesta do Austrálie na pozvání IPA (konzervativní Institute of Public Affairs). Členové vlády se s ním oficiálně nesetkali, a tak se stala tour pouhým vyznavačem proti-environmentálních postojů. Klimaskeptismus je totiž výhradně Klausovou parketou, česká vláda zastává postoje EU, co se snižování emisí týká. Během svého pobytu v Austrálii poskytl i mnoho rozhovorů, kde uvedl, že nevěří bojovníkům za klima, kteří tvrdí, že je motivuje zájem o planetu a její záchranu. Vinní je ze záměru omezit svobodu a prosperitu současné demokracie. I v Austrálii nezapomněl upozornit na radikální levicové tendence environmentalismu. Nebezpečné je cílené omezování demokratických svobod za účelem ochrany životního prostředí. Mimo to pohrdá údajnou politizací vědy, kterou taktéž spojuje

s obdobím komunismu. A jako ekonom vidí velké mínus v nákladech za boj s údajným globálním oteplováním (Šídlová,2011). Když se Australané Klausu ptali, v čem vidí největší ohrožení svobody, odpověděl: „*Vidím je v environmentalismu a odnárodňování států a v přechodu ke globálnímu (a evropskému) vládnutí. Těchto dvou věcí se bojím víc než al-Káidy.*“ (Klos. 2013).

Obecně bych část o Václavu Klausovi a jeho postoji ke globálnímu oteplování, environmentalismu a debatě mezi vědci, veřejností a politikou uzavřela citací z jeho eseje „*Boj s globálním oteplováním je chybnou prioritou*“ publikované v roce 2008 na stránkách Institutu Václava Klause: „*Debata o globálním oteplování je o něčem jiném. Není o stupních Celsia nebo o míře koncentrace skleníkových plynů. Je o lidech, o jejich chování, o jejich hodnotách, o jejich návycích a o jejich životě.*“

Shrnuje v ní střet mezi environmentalisty, neliberálními politiky, byrokraty mezinárodních organizací, nezodpovědnými novináři, některými ekonomy a dalšími vědci, kteří se snaží změnit nás (nikoli klima) a těmi, kteří věří ve svobodu, trh, lidskou vynalézavost a technologický pokrok. Svobodná a otevřená diskuse o těchto věcech musí pokračovat, protože volný trh myšlenek je významnější než jakýkoli trh normálního zboží.(Klaus, 2008)

Ve výsledku lze říct, že Václav Klaus považoval a stále považuje boj o globální oteplování, jako boj lidské svobody a pravdy s propagandou. Oponovat hrozbám klimatických změn, které jsou spojené se spalováním fosilních paliv, s nárůstem oxidu uhličitého v atmosféře a nárůstu teplot, se stalo politicky nekorektním a velmi nepopulárním. Prezident označuje mimo jiné zelená témata za silně populistická a obviňuje politiky z cíleného ovlivňování voličů ku svému prospěchu. Prostřednictvím údajné hrozby ze změny klimatu, omezují lidskou svobodu a nastavují další regulace (Klaus. 2009: 144). Klaus neútočí na přírodu, její krásy a její důležitost. Upozorňuje na ekologické vědomí, ekologickou pozornost a vnímavost lidstva. Naopak vyzývá lidi k ekologicky citlivému a šetrnému chování – k malým krokům, které člověka a jeho činnosti nijak výrazně neomezí. . Vymezuje se výhradně proti environmentalismu politizaci ochrany životního prostředí. Je důležité mít rozumnou ne-environmentalistickou zelenou politiku. (to přirovnává např. k důležitosti sociální politiky státu ale bez socialismu) (Klaus. 2007 : 124).

Ve své poslední knize, *Zničí nás klima nebo boj s klimatem*“ Klaus tvrdí, že „jsme my“ (myšleno my, jako Václav Klaus a ti, co s ním v tomto souhlasí) prohráli. Lidé environmentalistické propagandě uvěřili, věří ve fakt, že za globální oteplování může

člověk. Dle jeho slov se téma vyčerpalo, zevšednilo a už se o něm ani nemluví. Zmenšení zájmu však neznamena pro Klause žádné vítězství. Naopak vyjadřuje obavy nad pocitem, že právě ekologičtí alarmisté mají pocit vítězství – o environmentálních problémech se učí ve školách, děti jsou vedeny k „zelenému myšlení“ a v politické sféře došlo k prosazení mnoha hospodářsko-politických a technicko-organizačních opatření. (Klaus. 2017: 8-11). Polapen byl i byznys, který selhal v obhajování svých tržních principů a přistoupil na ekologicky přívětivější a líbivé technologie a výrobky. A k tomu došlo zejména díky nesmyslným dotacím a úsilím zbavit se státní regulace. Zelená produkce je díky státním dotacím velice přínosná a výdělečná (Klaus. 2017: 12).

Lidská svoboda podle Klause stojí u environmentalistů na úplně posledním místě (Klaus. 2017 : 195) a obviňuje environmentalisty z absence dialogu. Přitom sám Klaus nikdy nereagoval na kritiku ze strany jeho oponentů, ať na jeho první (či druhou) knihu, nebo jeho anti environmentální výroky. (Klaus. 2017 : 145). Svobodné chování a jednání jedince, které v knize tak často obhajuje a kterému údajně environmentalisté brání a zamezují, totiž často označuje i ničení a negativní využívání přírody a přírodních zdrojů. Jeho poslední kniha tedy dokazuje, že si Václav Klaus opravdu, i o deset let později, nepřipouští fakt, že by mohlo docházet k nějaké újmě na životním prostředí. Neuvědomuje si, že prachspostým zhasínáním či vypínáním světla v místnosti, kde se zrovna nenacházíte, planetě příliš nepomáhá a je třeba jednat (Máchal, 2017).

3.4 Odklon Klause od ODS

Odklon Klause od „jeho“ politické základny započal v roce 2002, kdy opouštěl své stranické místo, jelikož byl v nepřímé volbě zvolen novým prezidentem. Na jeho místo nastoupil senátor, Mirek Topolánek, se kterým měl Klaus od začátku velký problém, sám si jako svého nástupce představoval Petra Nečase. Topolánek působil ve straně jakožto představitel „antiklausovského“ křídla, které sám Klaus neuznával a označoval nového předsedu a další (Přemysl Sobotka, Petr Bendl aj.) za zástupce zregionalizované a zkomunálněné strany. Strana tak přišla o podporu velkého a uznávaného „otce zakladatele“, kterou dříve v osobě Klause měla.

Spor pokračoval po parlamentních volbách v roce 2006, kdy ODS vytvořila vládní koalici spolu s KDU – ČSL a Stranou Zelených. Strana pod Topolánkovým vedením nevídaně uspěla. Dle politologů a politických komentátorů se Topolánkovi povedlo „stranu zlidštit a umožnit tak řadě lidí ji volit. ODS už totiž není národovecká bojůvka, ale pravicové

uskupení s normálními klady a zápory.“ (Tabery, 2019). Při následném vytváření vlády byl jasně patrný konflikt, který mezi sebou minulý a současný lídr strany měli. Klaus nepodporoval koalici, kterou chtěl Topolánek vytvořit a tvrdě proti ní vystupoval. Mirek Topolánek jej pak několikrát obvinil z toho, že je příliš „aktivistický prezident“ nikoliv nadstranický (Leinert. 2008)

ODS ve svém volebním programu „Společně pro lepší život“ věnovala prostor právě i ekologii a ochraně životního prostředí – „Plus pro životní prostředí“. Společně s tímto programem začíná také opatrné postavení ODS k otázce změny klimatu: „*Cílem naší politiky je zrevidovat současnou neúčinnou strategii opatření proti změně klimatu. Nově ji založíme nejen na snižování energetické náročnosti ekonomiky a zavádění nových technologií, ale i na požadavku globálního postupu k odvrácení této hrozby*“ (Společně pro lepší život. 2006). Otázkou zůstává, jak moc je právě pohled na změnu klima ovlivněn skeptickým pohledem Václava Klause. Programové prohlášení totiž jasně nedefinuje, kde je problém a jak jej vyřešit.

Topolánek stejně jako Klaus nebyl velkým ochráncem životního prostředí a neuznával kult globálního oteplování. Ve spojení se Stranou zelených viděl pragmatický krok, který byl nutný pro sestavení vlády proti levicové ČSSD. Ve svém komentáři pro web aktualne.cz se Topolánek vyjádřil k silícímu trendu klimatických změn, s typickou ironií a nadsázkou. Je z něho patrný typický konzervativní postoj k zeleným aktivistům i přespřílišné hysterii. V tomto je tedy Topolánek s Klausem za jedno. Ovšem nevyvrací závazky, které plynou z Kjótského protokolu, který byť s výhradami vláda naplňuje (Topolánek. 2007).

Václav Klaus toto spojení nerespektoval ani jako krok čistě pragmatický. Kritizoval odklon od konzervativní pravice k politickému středu a zejména pak „zezelenání“ v oblasti ekologie (ČT24. 2009). Dalo by se tedy říct, že po odchodu Václava Klause z parlamentu na hrad, jeho vliv v ODS výrazně klesl, a to i přes předpoklad mnoha odborníků a politologů. Očekávalo se totiž, že i přes odchod Klause bude jeho odkaz velice patrný a neustane, ba naopak. Tomu se však nestalo, a to zejména díky hlavním aktérům tohoto sporu. Bývalý předseda Klaus a nově zvolený Mirek Topolánek. Klaus si sice uchoval část „věrných stranických kolegů“ ale ne dostatečně silnou, což je vidno i z vítězství Topolánka. Nelze ale říci, že by tato část strany ustoupila do pozadí. Naopak po celou dobu Topolánkovy vlády poměrně hlasitě vystupovala, a nakonec přispěla i k předčasnému pádu vlády. Definitivně Klaus se stranou skoncoval, když se dobrovolně zřekl postu čestného předsedy na sjezdu

roku 2008.

Nicméně nelze tvrdit, že se strana od Klausova vlivu úplně očistila. Nejenom v řadách členů, ale i v řadách voličů, představuje Klaus ten „správný“ pravicový konzervatismus, od kterého se Topolánek odklonil právě pragmatickým spojením s levicovou Stranou Zelených a později i Petr Nečas, který naopak nebyl dostatečně průbojný.

3.5 Odklon od klausismu – nástup Mirka Topolánka

Sám Topolánek nebyl žádný zelený přívrženec, či podobný revizionista konzervativní strany jako byl David Cameron ve Velké Británii. Nicméně se netajil sympatiemi k britskému představiteli a před volbami jej i přivítal v Praze. Nedokázal však na rozdíl od Camerona převzít nové směřování konzervativní strany a přiblížit se více střední třídě tak, jako to udělal jeho britský kolega. Tomu se poměrně úspěšně podařilo přibrat k tradičním tématům i témata ekologická a chtěl tak udělat z Konzervativní strany stranu pro všechny a nejen pro „vyšší“ bohatou vrstvu. (Kottasová. 2009) Cameronovi si podařilo oprostít se od negativního odkazu, který Konzervativní strana v Británii měla. Topolánek se snažil podobným způsobem oprostít od odkazu Klause a křivd spojených s opoziční smlouvou. Nicméně ekologická politika Davida Camerona mu nic moc neříkala. Jak jsem již zmínila, spojení se Zelenými byl čistý pragmatismus, ne zájem nového vedení strany o stav planety.

ODS naopak v Británii velký úspěch neměla. Kritika prezidenta Klause a diametrálně rozdílné pohledy na ochranu prostředí a ekologii vlády byly zaznamenány hned několikrát. V roce 2009 byl kritizován britským listem *The Guardian*, který odsoudil Klausovy anti-environmentální postoje a projevy na jeho tour. Tehdejší ministr pro ochranu životního prostředí, Martin Bursík, v zásadě s *Guardianem* souhlasil, nicméně se od výroků prezidenta jménem vlády distancoval. Podle Bursíka reprezentuje Klaus jen určitou skupinu svých přívrženců, nikoliv celý národ.

Strana s rokem 2006 a novým volebním programem podporovala privatizaci ČEZu a oproti jiným stranám, a to i v celoevropském kontextu, se nestaví proti atomovým elektrárnám. „*Výrazně snížíme energetickou náročnost ekonomiky. Jednoznačným cílem je snížení energetické náročnosti ekonomiky a s tím spojené další snížení znečištění ovzduší a snížení produkce skleníkových plynů. Nižšími daněmi vytvoříme podnikům větší prostor pro investice do ekologicky šetrných a energeticky efektivních technologií.*“ (ODS. 2006).

Původně chtěla vláda vytvořit emisní daně, které měly být transformací poplatku za znečištěné ovzduší. Nakonec se ale přiklonila k systému povolenek na vypouštění emisí. Dalším zeleným ekonomickým krokem bylo snížení DPH u různého palného dřeva. Za největší zelený úspěch lze ovšem považovat program „Zelená úsporám“ – získávání peněz z výnosu prodeje emisních povolenek, pro program na úsporu energií v ubytovacích jednotkách a administrativních budovách. Došlo také k zachování limitů těžby hnědého uhlí (Ekolist.cz, 2009).

Vláda pod vedením Mirka Topolánka splnila i slib, že nebude nadále podporovat výstavbu nových jaderných bloků, podpořila vznik Nezávislé komise k posouzení energetických potřeb České republiky. Naopak podpořili rozvoj jaderné energetiky a má se výrazně zlepšit efektivita spotřeby a úspory energií. To podpoří nárůst podílu obnovitelných zdrojů energie (biomasa, geotermální a solární energie). Problémem vlády byl naopak jaderný odpad a jeho skladování.

Obecně byla Topolánkova vláda bez velkého překvapení označovaná jako nejvíce nakloněná vláda ochraně životního prostředí od vzniku České republiky. V podstatě by se dalo říct, že vláda Mirka Topolánka byla „Vote blue, go green“ a „The greenest government ever“ v českém podání. Není divu, že tomu tak bylo, vzhledem k účasti samotné strany Zelených. Sám předseda Zelených a Topolánkuv ministr životního prostředí označil tuto vládu jako vládu „s nejhleduplnějším programem k životnímu prostředí, který u nás kdy byl“ (Bursík, 2007, aktualne.cz). Netradiční spojení vládní koalice svůj mandát ale nedokončila. Historicky poprvé došlo k vyslovení nedůvěry vládě. Aby toho nebylo málo, Česká republika v tu dobu předsedala Evropské Unii, tudíž se modrozelenému neúspěchu věnovala nemalá pozornost. Opozice se 101 hlasy dokázala svrhnout vládu Mirka Topolánka, a tak bylo jasné, že se budou konat nové, předčasné volby. Prezident Václav Klaus totiž neudělil dosluhujícímu premiérovi druhý pokus pro sestavení vlády a jmenoval vládu úřednickou, pod vedením tehdejšího ředitele ČSÚ Jana Fischera.

Topolánka vláda a jeho předsednictví ve straně lze hodnotit jako velice proměnlivé. Povedlo se mu stranu vyvést z temna zpátky na politické výsluní, dokonce dosáhl historického úspěchu. Ovšem dovolil, aby jeho povaha a soukromé záležitosti stranu opět strhli. Nicméně navrátil straně typický konzervativní diskurz, návrat k základním hodnotám, euroskepticismus ale přesto žádoucí vstup do EU. Především tím a nulovou tolerancí k možné spolupráci s opoziční ČSSD se výrazně lišil od svého rivala a předchůdce, prezidenta Klause.

Topolánek je od roku 2011 předsedou výkonné rady Teplárenského sdružení České republiky. Často se stavěl na stranu výstavby nových spaloven, jakožto prostředek pro získávání energie pomocí zpracování komunálního odpadu. Jedná se podle něj o nejlogičtější, nejpraktičtější a nejlevnější způsob získávání energie. Netají se názorem, že koncept postavený na získávání energie pomocí obnovitelných zdrojů je podle něj nesmyslný. V rozhovoru pro Hospodářské noviny z roku 2013 prohlásil *„Za celým klimatickým šílenstvím vidím nový zelený komunismus, který Evropu přivede do neskutečných problémů.“* (Poliakov. 2013).

Topolánek zastával, a i v současné době zastává pragmatický postoj téměř ke všem politickým tématům a v oblasti energetiky tomu není jinak. V násilné dekarbonizaci světa a nucenému přechodu na pouze obnovitelné zdroje vidí hysterii posílenou „zeleným náboženstvím“ a populistickou tematikou ochrany životního prostředí. V rozhovoru z roku 2018 pro stránku trade-off.cz říká *„Nejsem popírač klimatických změn! K těm docházelo, dochází a docházet nepochybně bude. Po stovky tisíc let. A ty změny byly mnohdy dramatické! Nesouhlasím nicméně s metodou „předběžné opatrnosti“ a masivní, chybnou alokací vzácných zdrojů pod zpupnou ideologickou mantrou záchrany světa. Kromě nehysterické a cílené ochrany životního prostředí rozložené sociálně a ekonomicky v čase preferuji metodu „adaptace“. Jsem pro trvale udržitelnou adaptaci na změny a kontinuální redukci geopolitických, zdravotních, environmentálních, teroristických a civilizačních hrozeb bez ideologické preference.“* (Stroukal. 2018). Tento pohled je poměrně shodný s pohledem Václava Klause na celou problematiku změny klimatu. Jedná se dost možná spíše o typický pohled na ekologii českého konzervativce nežli přívržence Václava Klause. Což Topolánek bez pochyb není. Topolánek po svém neúspěchu rezignoval na post předsedy strany a do příštích voleb vedl stranu nově zvolený Petr Nečas. Prezident Klaus svou podporu novému vedení ale nikterak nevyjádřil. Od svého odstoupení z roku 2008 zastává ke straně spíše kritický postoj.

Když byl v roce 2002 předsedou zvolen „absolutně falešný a prázdný Topol“, jak nového předsedu označil v SMS zprávě Klaus, bylo jasné, že nové vedení strany nebude mít ideální vztahy s prezidentem Klausem (Holub. 2008). Klaus se netajil osobními antipatiemi k Topolánkovi, nesouhlasil s ním téměř v ničem a ze strany Topolánka tomu nebylo jinak. Tehdejšímu prezidentovi vyčítal především opoziční smlouvu, prohnilost pravicové strany a zejména pak volební neúspěch, který přisuzoval právě zklamání voličů z opoziční

smlouvy. Dynamický vztah dvou osobností Klaus – Topolánek, mělo i své světlé chvíle. Prezident se za Topolánka několikrát postavil (policejní odposlechy v roce 2004) a pomohl tak i k historickému úspěchu ODS v krajských volbách. Jinak se ale názorově rozcházel téměř ve všech oblastech zahraniční politiky, Klaus kritizoval Topolánkovu druhou vládu, a navíc došlo k názorovým rozepřím uvnitř strany, kdy se ještě více posílil konflikt „klausovského“ a „postklausovského“ křídla.

Klaus a jeho přívrženci kritizují právě pro Topolánka typický pragmatismus, kdy je schopný vyjednat téměř s každým, dělat kompromisy a jít si za svým cílem. Je ochoten spolupracovat se Zelenými, přejít na mírná ekologická opatření a zároveň držet konzervativní pravicovou politiku. Dle Klause se ale jedná o „ideové vyprázdnění politiky“ (Aktuálně.cz. 2008).

K pádu Topolánkovy vlády se vyjádřila i hlava státu, a to velmi ostře. Klaus popřel fakt, že by měl co dočinění s Topolánkovým koncem, ovšem nešetřil kritikou. Vytýkal vládě zejména „zelenou kartu“ (myšleno spojení se Stranou zelených a připuštění některých ekologických kroků) a přístup k Evropské unii. Dle Klause se vláda a vlastně i Občanští demokraté, pod Topolánkovým vedením, ideově vyprázdnila a šlo jí pouze o vládnutí a moc s tím spojenou. V rozhovoru pro Lidové Noviny ostře kritizoval Topolánkův přístup k politice, který vnímal už od úplného počátku. V Topolánkovi neviděl politika, nýbrž žádostivého podnikatele.

3.6 Program ODS 2010 – Petr Nečas

Petr Nečas byl po odstoupení Mirka Topolánka volebním lídrem občanských demokratů k volbám konaným v roce 2010. Na 21.kongresu strany byl pak oficiálně zvolen předsedou. Co je zajímavé ohledně volebního programu občanských demokratů je obsah tří jednotlivých verzí. První padesátistránková verze s rozsáhle popsáním programem, střední dvanáctistránková verze s tematickými hesly a nejkratší verze programu neboli takzvaný „leták“. Nejkratší ani střední verze nemají jedinou zmínku o životním prostředí či ekologii. V kompletní verzi se však strana věnuje hned několika „zeleným“ tématům. ODS již usilovala o sloučení Ministerstva pro životní prostředí, Ministerstva pro místní rozvoj a Ministerstva zemědělství. Dlouhodobou otázkou je, zdali nehodlá ODS ministerstvo pro životní prostředí úplně zrušit. (Ekolist.cz. 2010)

David Vodrážka pro stránky ekolist.cz přislíbil případné podpoření zákona na podporu výroby tepla z obnovitelných zdrojů, přislíbil podporu vzniku nových chráněných

oblastí a národních parků, a naopak popřel podporu pokračování „ekologické superzakázky“ (Ekolist.cz. 2010).

Ve svém programu z roku 2010 prosazuje strana zahrnutí jaderné energetiky jako součást bezemisních zdrojů. Jaderná energetika je považována za ekologicky čistý způsob výroby energie. V případě České republiky je jaderná energetika klíčová pro získání energetické nezávislosti na cizích zdrojích. A nejen proto strana prosazovala urychlení dostavby jaderné elektrárny Temelín, a to koncem volebního období. Spolu s tím by rozšířila i areál elektrárny v Dukovanech. Zasaduje se o využití hnědého uhlí zejména pro teplárenství a jeho další rozvoj. Co se týče těžby uhlí, respektují limity těžby a nehodlají překračovat majetkové zásahy do pozemků občanů, ať už pomocí státní moci či místních referend.

Co se týče obnovitelných zdrojů, neopomínají efektivní využití tepla – zejména systémy centrálního tepelného zásobování či solární ohřev vody nebo využití tepelných čerpadel (ekolisty.cz). Ve svém programu se Občanská demokracie věnovala i ekologičtější formě dopravy – zejména vodní a železniční. Ty jsou vůči životnímu prostředí nejšetrnější. Strana podporuje budování dopravní infrastruktury, která povede mimo města a obce, a to pomocí obchvatů. Ty by měly zajistit plynulost jízdy a zároveň snížit zátěž ovzduší. Neopomínají ani biopaliva a rozvoj bezemisní dopravy, což je další bod, ve kterém se shoduje s Konzervativní stranou VB.

Občanská demokratická strana je známá podporou velkých korporátů, proto byla taky často kritizovaná za podporování těchto firem na úkor firem menších, ale například k přírodě šetrnějších. Ve svém programu, konkrétně ve volbách roku 2010 se k podpoře vyjadřují takto: *„Zabráníme umělému zdražování elektřiny. Snížením podpory obnovitelných zdrojů zabráníme dalšímu prudkému zvyšování cen elektřiny pro konečné spotřebitele. Podpora obnovitelných zdrojů musí být ekonomicky únosná.“* (ODS, 2010). Jedná se o velice kritizované prohlášení, a to zejména ze strany Asociace ekologických organizací *„Budeme podporovat alternativní výrobce a poskytovatele energií a tím snižovat dominantní postavení velkých společností ať už v plynárenství, elektroenergetice, nebo telekomunikacích.“* (ODS. 2010). Ve skutečnosti se jedná ale jen o populistický krok. Z nezávislého posudku Asociace ekologických sdružení a vlastně i z hlasování v PS za vlády Nečase byly schválené tzv. emisní povolenky, které se zadarmo poskytovaly korporátům jako je např. ČEZ. Obecně se k obnovitelným zdrojům staví rezervovaně. Uvědomuje si závazek k jejich rozvoji, který vyplývá z nařízení EU, ale neopomínají možné technické a finanční komplikace, které mohou snadno nastat. Větší podporu sklízí jaderná energetika,

kteřá je cestou ke zdravějšimu životnímu prostředí ale zejména v menší závislosti na okolních státech.

Ekologická politika byla za vlády Petra Nečase vnímána jako ta doposud nejhorší. První ministr za ODS, Pavel Drobil, nezůstal v čele resortu ani půl roku. Jeho členství ve straně bylo zpochybněno Markem Dalíkem, který jej označil za tzv. „krajského kmotra“. Drobil si po rezignaci Topolánka dokonce myslel i na post předsedy strany. I přes to, že se Drobil zaměřuje především na průmysl, byl zvolen do čela ministerstva pro životní prostředí. Během krátkého ministrování několikrát prokázal nezájem o ochranu životního prostředí, kdy prosazoval omezení ekologické legislativy ku prospěchu průmyslu, dopravy či místního rozvoje. Podporoval vyloučení účasti veřejnosti ze stavebních řízení, které by mohly negativně ovlivnit přírodu. Mimo to podporoval omezení Národního parku Šumava, nepodpořil omezení kácení stromů podél silnic či otevřeně podporoval výstavbu nových spaloven v neprospěch třídění. Mimo to se „proslavil“ výrokem o zařazení jaderné energie mezi obnovitelné zdroje, které by České republice umožnili jednodušeji naplnit závazky EU - o přechodu na alespoň 20% získané energie z obnovitelných zdrojů. Za tyto „zelené“ kroky si vysloužil mnoho ekologických anticen (Klos. 2011). Byl nucen na post rezignovat po jedné z mnoha afér Nečasovy vlády – konkrétně se jednalo o Kauzu státního fondu životního prostředí. I přes dostupné nahrávky, které účinkovaly v kauze, se Drobil a celá Nečasova vláda těšila podporou prezidenta Klause. Ten v rozhovoru pro aktualne.cz z prosince 2010 řekl, že Ministerstvo životního prostředí potřebovalo lídra jako byl Drobil a dovolí si tvrdit, že dle jeho názoru pochybili především lidé v jeho okolí nežli sám ministr. Klaus také vyjádřil podporu vládě i jejímu předsedovi, který je dle Klause „optimálním premiérem“, kterého Česká republika v současné chvíli potřebuje. Ministerský předseda pro životní prostředí nakonec sám na svou funkci rezignoval. Drobila na postu vystřídal Tomáš Chaloupka, který provedl na ministerstvu rozsáhlé a nesmyslné personální čistky. Cílem bylo „odidealizovat“ resort od takzvaných „fanatiků“, což bylo dle slov samotného předsedy vlády, cílem ODS. Pod Chalupovým vedením došlo na ministerstvu k výrazným úsporným opatřením i škrtům. Mnoho environmentálních odborníků tyto kroky považovali za likvidační (Šůra. 2012). I druhého ministra provázelo mnoho kontroverze, například úniky kalů z mostecké chemičky nebo řešení situace ohledně kůrovce v NP Šumava. MŽP pod jeho vedením razantně snížilo dotace neziskovým organizacím, jako jsou Děti Země nebo Hnutí Duha. V roce 2013 získal stejně jako jeho předchůdce v úřadu ekologickou anticenu *Ropák roku*. Chalupa byl označován především jako „korektní úředník“ nežli vášnivý

ekolog. Všechny environmentálně zaměřené kroky, které podnikl během svého mandátu byly zejména proto, že si je někdo vyžádal – především starostové nebo předsednictva. Chalupa například podpořil pokračování programu Zelená úsporám, ohledně zateplování domů jen proto, že jej o to požádal Svaz měst a obcí ČR (Šůra. 2012).

Obecně byl Petr Nečas ve vedení ODS poměrně nevýraznou osobou, co se ekologické politiky či nějakého většího posunu od směřování Václava Klause týče. Jeho volební mandát neměl žádné výrazné kroky ku prospěchu ochrany životního prostředí, ale v zásadě ani proti. Vláda padla poměrně velkým fiaskem v roce 2013 díky kauze „Nagyová“⁵, potom, co Nečas rezignoval na post předsedy vlády. Dle slov v té době dosluhujícího prezidenta Klause nevyčerpal Nečas potenciál, která vláda měla. Sám Klaus se vyjádřil, že po svém odchodu dával Nečasovi největší naděje na silnou vládu. Není úplně překvapující, že se Nečas pyšnil větší podporou ze strany „Otce zakladatele“ vzhledem k jeho negativnímu vztahu k předchozímu předsedovi ODS, Mirku Topolánkovi. Ten, jak již bylo zmíněno, nedisponoval příliš velkou náklonností ze strany Klause (Palata. 2008).

⁵ Jednalo se o politickou aféru, která vyústila policejním zásahem na úřadu vlády. Několik poslanců z řad ODS bylo obviněno z korupce a výměny svých poslaneckých mandátů za pozice na státní správě.

4. Komparace přístupů konzervativních stran k ekologické politice

Hned v úvodní části o životním prostředí objevujeme jistou shodu s programem Konzervativní strany VB. Ideologie konzervatismu totiž není v úplném rozporu s environmentalismem, obě strany se shodují v pohledu na přírodu jako určitou entitu, kterou je nutné zachovat a „zakonzervovat“. Přírodu chápou jako cenné dědictví, o které se musíme starat a předat jej budoucím generacím. Není ovšem překvapením, že se strany v tomto shodují. Jedná se o typický postoj konzervativních stran k přírodnímu dědictví. (Norton. 1996: 109). Na druhou stranu jsou zde i faktory, které se staví proti zapojení environmentálních témat. Podpora omezené státní moci a minimálního zásahu je v rozporu s ekologickou politikou a obecně konzervativní strany ji vnímají jako zbytečné výdaje při rozvoji ekonomiky. Mimo to obě konzervativní strany historicky podporují hlavně průmyslovou sféru, jsou vázány na různé zájmové skupiny a zelená politika často technické procesy komplikuje. Otázkou tedy zůstává, zdali jsou strany ochotné zakomponovat ekologickou politiku do svých politických agend, jakožto současně atraktivní téma.

4.1 Vnímání státu

Pro porovnání dvou konzervativních stran je podstatné, jak vnímá ODS ve svém programu postavení České republiky k problému klimatických změn. Náš stát považuje za „*příliš malý element*“ na to aby, situaci mohl globálně ovlivnit. Považuje však za povinnost jednat zodpovědně a zabránit případnému plýtvání energie. V případě ochrany klimatu, ale upřednostňují ekonomický aspekt. „*S případnou klimatickou změnou nemůžeme bojovat za cenu drastických omezení ekonomických aktivit. Je naší povinností a zároveň zodpovědností se na její průvodní jevy připravit – adaptovat. Nemusíme bojovat za ochranu klimatu, musíme dělat pouze to, co je zdravé, ale zároveň ekonomicky únosné pro naše občany*“ (Volební program ODS 2010: 46-47). Tento postoj si strana konzistentně udržuje od éry Václava Klause až po současné vedení strany, které je ekologické politice více nakloněné.

V tomto pohledu se britští konzervativci výrazně liší. Dle jejich programu by naopak Británie měla obhájit post lídra v boji proti klimatickým změnám. Tento postoj zastává Konzervativní strana poměrně konzistentně již od vlády Thatcherová a následně v tomto duchu pokračoval i předseda John Major. Cameron postavil na této myšlence celou svou

předvolební kampaň a po celou dobu prvního období se stylizoval do postu zeleného konzervativce. V postoji k ekologické politice panuje strana tedy poměrně konzistentně již od 80.let minulého století. Cameronova administrativa pouze problematiku „vzdvihla“ a pokusila se na zelené témata nalákat i více levicově zaměřené voliče. V současné době, nejedná se ale už o zásluhy Davida Camerona, je britský parlament prvním zákonodárným orgánem, který vyhlásil stav klimatické nouze (ČT24. 2019). V tomto případě je ale nutné vzít v potaz velikost Velké Británie a České republiky a jejich mocenské postavení.

4.2 Historický vývoj vztahu strany k přírodě

Obě strany se shodují zejména v historickém vývoji vztahu přírody a státu. Rády vyzdvihují své předešlé úspěchy a kroky k lepšímu prostředí. Na české politické scéně, ve svém programu neopomíjejí úspěch první modré vlády ODS v 90. letech, kdy se podařilo snížit znečištění ovzduší sírou, oxidy dusíku nebo prachem. Na tento úspěch chtěla soudobá strana navázat a ovzduší zase o kousek zlepšit. Nezapomněli vyzdvihnout ani odtěžování ropné kaly z ostravských lagun, které započalo po dlouhé nečinnosti v roce 2008. Díky tomu dojde postupně k likvidaci ropného odpadu, postupnému vyčištění zeminy a dekontaminaci znečištěné vody. Strana chce i nadále pokračovat v likvidaci skládek nebezpečných odpadů, a to za co nejmenší finanční náklady (ODS. 2010: 47).

Britská konzervativní strana taktéž navazuje na své úspěchy z předešlých let. Jako ten největší považují britský Klimatický zákon (*Climate change Act*), který reagoval na změnu klimatu a jeho cílem bylo snížit emise skleníkových plynů. Konzervativní strana se v roce přijetí sice nacházela v opozici, nicméně bylo většinově pro přijetí tohoto aktu a zároveň jej propagovala napříč svou voličskou základnou. Na tento zákon strana během svého vládního období navázala svým *Low Carbon Transition Plan*. Ten měl stanovit jasný postup, jak dosáhnout cílů z Klimatického zákona. Šlo zejména o přesné stanovená podílu využití uhlí a plynu, doporučenému přechodu na úspěšnější dopravu a další kroky.

4.3 Antropocentrický pohled na svět

Dalším prvkem shody obou konzervativních stran je antropocentrický pohled na svět. Zaměřují se na roli člověka ve světě a na jeho činnost. Environmentální kroky jsou pak posuzovány měřítkem lidské prosperity a výhodnosti. Obě strany chápou přírodu jako důležitý prvek, který je nutný zachovat pro další generace, ovšem nemělo by během toho

docházet k omezování lidských svobod. U ODS je tento pohled zakořeněn zejména u samotného zakladatele strany Klause. Ten je silným podporovatelem antropocentrismu jako takového.

4.4 Teplárenství, energetika, obnovitelné zdroje

Konzervativní strany v oblasti energetiky zastávají především energetickou bezpečnost státu. Obrací se tedy především na rozvoj fosilních paliv jako je ropa nebo plyn. Obě strany si ale ve svých programech i rétorice uvědomují, jak nutná je debata o získávání energie pomocí obnovitelných zdrojů. Nutno ale podotknout, že ODS se v roce 2010 naopak proti obnovitelným zdrojům silně postavila. Občanská demokratická strana je známá podporou velkých korporátů, proto byla taky často kritizovaná za podporování těchto firem na úkor firem menších, ale například k přírodě šetrnějších. Ve svém programu, konkrétně ve volbách roku 2010 se k podpoře vyjadřují takto: „*Zabráníme umělému zdražování elektřiny. Snížením podpory obnovitelných zdrojů zabráníme dalšímu prudkému zvyšování cen elektřiny pro konečné spotřebitele. Podpora obnovitelných zdrojů musí být ekonomicky únosná.*“ (ODS. 2010: 17). Jedná se o velice kritizované prohlášení, a to zejména ze strany Asociace ekologických organizací „*Budeme podporovat alternativní výrobce a poskytovatele energií a tím snižovat dominantní postavení velkých společností ať už v plynárenství, elektroenergetice, nebo telekomunikacích.*“ (ODS. 2010 : 19). Ve skutečnosti se jedná ale jen o populistický krok. Z nezávislého posudku Asociace ekologických sdružení a vlastně i z hlasování v PS za vlády Nečase byly schválené tzv. emisní povolenky, které se zadarmo poskytovaly korporátům jako je např. ČEZ.

U občanských demokratů je patrný velký vliv průmyslového lobby a navázání konzervativní strany na tradiční průmysl. Strana byla často spojována s nepolitickým subjektem, skupinou ČEZ, a to i během vlády se Zelenými. Strana dlouhodobě podporovala i výstavbu nových jaderných bloků v Temelíně. Tento fakt lze demonstrovat na příkladu bývalého ministra životního prostředí vlády Petra Nečase. Pavel Drobil měl být původně ministrem průmyslu a obchodu, za který byl „ochotný i dýchat“ (Šíma. 2010). Mimo jiné během krátkého působení na MŽP stihl sklidit mnoho ekologických anticen za jeho výroky k ochraně životního prostředí. K tomu všemu je dodnes vidět na výstupech některých zástupců vliv Václava Klause, který ekologickou politiku vnímal jako silně levicovou. Klaus se sice často odvolával na britské konzervativce, politiku životního prostředí a zájem o ni ale nikdy nepřijal. Ministři životního prostředí za stranu ODS protežovali především

ekonomicky výhodné zakázky a spíše se snažili o harmonické propojení ekologie s průmyslem. Nutnost řešit klimatické změny a snižování emisí brali pragmaticky jako závazek, který vyplývá z členství ČR v Evropské unii. Nebylo to tedy tak zásadní téma, jako ve Velké Británii.)

Britští konzervativci během vlády Davida Camerona oproti tomu staví energetickou politiku zejména na obnovitelných zdrojích. Největší potenciál má podle strany získávání energie z mořských vln a větrná energie, která je díky územnímu rozsahu VB příhodná. Vláda v rámci programu „*Green Deal*“ upřednostňovala využívání obnovitelné energie v rámci britských domácností. I vytvoření ne tak úspěšného projektu GIB vlastně demonstruje podporu Konzervativní strany obnovitelným zdrojům. I přes neúspěch obou těchto projektů a pozdějšímu návratu k tradičnímu získávání energie lze spatřit rozdíl ve vnímání důležitosti obnovitelných zdrojů energie.

Konzervativní strana dlouhodobě upřednostňuje získávání energie pomocí jádra a další nízkoemisní způsoby. V rámci ekonomických úspor ale upustila od dotací solárních panelů, což bylo v rozporu s jejich dosavadní politikou, co se obnovitelných zdrojů týče. Ve volebním programu pro rok 2015 solární energie nebyla zmíněna vůbec, což vneslo velkou nejistotu mezi podnikatele, které obnovitelných zdrojů využívaly. Od roku 2014 začali konzervativci podporovat tzv. frakování, které je environmentalisty silně kritizováno.

Získávání energie jádrem je v České republice dlouhodobý problém a u občanských demokratů se postoj k jaderné energetice poměrně mění s různými lidry stran. Topolánek byl nucen od tohoto způsobu ustoupit především proto, aby vyhověl tehdejšímu koaličnímu partnerovi – Martinu Bursíkovi. Problémem je u nás především jaderný odpad a jeho neekologické skladování a likvidace a zároveň hrozící nebezpečí spojené s jádrem. Po ukončení vládní spolupráce v roce 2010 ODS konzistentně jadernou energetiku podporuje, ovšem k podpoře obnovitelných zdrojů se dostává až v roce 2020, do té doby řada poslanců za ODS vystupovala kriticky k požadavkům EU (ods.cz, 2018). Zejména vláda Petra Nečase se vyznačovala pozitivním postojem k jaderné energetice ale naopak velmi obezřetně k obnovitelným zdrojům (ods.cz, 2013). Dle ODS se ale jedná o jediný racionální krok, který pomůže snížit klimatickou zátěž, sníží závislost na fosilních palivech a zachová nám energetickou nezávislost. ODS dlouhodobě vystupuje proti evropským regulacím, které negativně ovlivňují ceny energií. Obnovitelné zdroje vnímají spíše jako zátěž pro průmysl a pro koncové spotřebitele.

4.5 Současný pohled na politiku ochrany životního prostředí

V čem se strany liší je současné pokračování ekologické politiky. Možná překvapivě, ale česká konzervativní ODS pod novým vedením více konzistentní. Po rezignaci Camerona a nástupu Mayové, která vedla UK zejména procesem odchodu z EU došlo k výraznému ústupu od ekologické politiky strany. Strana přešla spíše k otázkám migrační otázky, ekonomické budoucnosti země a vyjednávání snesitelných podmínek pro hladký odchod z EU. Nelze ovšem říct, že by od ekologické politiky ustoupila. Své závazky ke snížení uhlíkových emisí stále dodržuje a klimatické změny jsou stále diskutovaným problémem.

Naproti tomu se ODS konzistentně snaží zlepšovat v ekologické politice a to tak, jak tomu bylo pozvolna od odchodu Václava Klause. Vzhledem k reflexi jeho pokračovatelů je jasné, že žádný z nich nebyl „českým Cameronem“. Ovšem vezmeme-li v potaz povahu české strany konzervativního rázu není překvapením, že upřednostňují rozum před emocemi. Řešení klimatických změn vidí zejména v chytrých řešení, inovacích a nových vynálezech (Holand'an Slat a jeho vyčištění oceánů od přebytečných plastů) nežli v emotivních projevech na mezinárodním poli (Vondra. 2020). Od odchodu Václava Klause se strana zeleným tématům více otevírá, ovšem stále má mnoho klima-skeptických členů. Ti mají problém zejména se zelenými aktivistickými skupinami, či jednotlivci jako je Greta Thunberg. Dle současného předsedy, Petra Fialy, je nutné k problematice globálního oteplování přistupovat racionálně, bez zbytečných emocí. Strana je pod jeho vedením připravena zařadit zelená témata mezi ta prioritní. V novém programu se stává jednou z pěti hlavních priorit. (Vondra. 2020). Je důležité si uvědomit, že díky poloze, ve které se naše země nachází, se nemůžeme plně spolehnout na obnovitelné zdroje. Zároveň je Česká republika postavena na spotřebě fosilních paliv, tudíž celosvětový trend dekarbonizace pro nás není úplně ideální. ODS nevidí východisko v závislosti na dovozu plynu z cizích zemí (zejména z Ruska), podporuje myšlenku racionální úspory, podpory menších spotřebitelů (malé solární panely v domácnostech etc.)

"Ochrana životního prostředí je a bude jedna z pěti programových priorit ODS a už ve středu o tom všechny přesvědčíme," potvrdil v rozhovoru z roku 2019 pro Aktuálně.cz předseda Fiala obrat strany k zelenému tématu (Bartoniček. 2019). V minulosti byla strana často kritizována za absenci zelených témat v oblasti priorit, současné vedení ODS ale vidí nutnost v zařazení ekologické politiky do hlavních pilířů. Zejména se jedná o nutnou reakci na světové dění, kdy většina okolních států vyčleňuje značné částky na ochranu životního prostředí. Jedná s o důležité téma napříč mladší voličskou základnou, a tudíž je podle nového

předsedy nutné nezůstat pozadu. (aktuálně, plus program k roku 2021)

U britských konzervativců je pokračování ekologické politiky složitější. Zejména proto, jak velký důraz na ni kladl Cameron a jak moc apeloval na britské voliče, co se týče ekologické zodpovědnosti. Strana se dostala pod drobnohled jak široké populace, tak jednotlivých environmentálně zaměřených aktivistických skupin, které kontrolují jejich činnost.

5. Závěr

Cílem této práce byla komparace přístupů k ekologické politice dvou konzervativních stran. V závěru textu zhodnotím celou komparaci, jejímž výsledkem je zodpovězení jednotlivých dílčích otázek a hlavní výzkumné otázky.

Odpověď na první dílčí otázku „Jaký přístup měli k ekologické politice předsedové ODS v porovnání se zelenou strategií Davida Camerona?“ je následující. Václav Klaus se jako lídr strany v 90. letech s britskými konzervativci v mnohém shodl, od britského konzervativce 21. století se ale liší nejvýrazněji. Ve vedení strany ekologickou politiku téměř úplně opomíjel, kdežto Cameron postavil svou volební kampaň na vyzývání k ekologické odpovědnosti a řešení klimatických problémů. Spojovala je především konzervativní politika a kritický přístup k Evropské unii. Klaus vždy s obdivem vzhlížel k tradici britských konzervativců a sám se označoval za představitele thatcherismu. K aktivnější ekologické politice Camerona se nikdy výrazněji nevyjadřoval, nicméně jeho neradikálním přístupem k EU byl poměrně zklamaný.

Klausův nástupce, Mirek Topolánek, byl pravděpodobně politice Camerona nejvíce podobný ve všech směrech. Je to zkušený pragmatik, jeho vláda byla označována jako ta nejzelenější, ale zároveň zastával (a i nadále zastává) konzervativní politiku. Nicméně ani Topolánek nepostavil svou volební kampaň či svou politickou kariéru na důležitosti ochrany životního prostředí. Politika ochrany životního prostředí pod vedením Mirka Topolánka byla zapříčiněná především požadavky koaličního partnera. Co se ekologie týče má Topolánek typicky konzervativní přístup, který environmentální politiku nepovažuje za stěžejní. Topolánek je například dlouhodobým podporovatelem jaderné energie, kterou často označuje i za formu „ekologicky šetrné“ energie a upřednostňuje ji před jinými obnovitelnými zdroji. Topolánek se během svého předsednictví netajil sympatiemi, které k sobě předsedové konzervativních stran chovali. Nicméně ekologická politika nebyla tím, co je výrazně spojovalo. Spjoval je spíše pragmatický styl politiky.

Poslední komparovaný předseda občanských demokratů Nečas toho má společného s britskou ekologickou konzervativní politikou jen pomálu. Jeho vláda byla označována jako nejvíce neekologická, a to zejména díky skandálům spojeným s ministerstvem životního prostředí, omezením Národního parku Šumava nebo odporem k obnovitelným zdrojům. Ekologickou politiku nelze dále výrazněji porovnávat, protože se jí vláda pod Nečasovým vedením jednoduše nevěnovala.

Na druhou dílčí otázku, „Jak patrný je vliv Václava Klause na ekologickou politiku ODS?“, se podařilo odpovědět pouze částečně. Určitě ovlivnil počáteční ekologické směřování strany a mnoho členů s jeho názory souzní. Ovšem nutno podotknout, že ekologická politika ODS je založená hlavně na typicky konzervativním přístupu, který ale není prezentován jen samotným Václavem Klausem. Historicky lze konstatovat, že i díky Klausovým postojům byla opomíjená, nicméně Klausovi navzdory, i ODS zelená témata postupem času přejala. Současná strana a její vedení se snaží od Klause a jeho radikálnějších názorů distancovat a lze říct, že ani Klaus samotný se se stranou dnešního ražení nespojuje. Jistý odklon od Klausovy politiky lze pozorovat zejména u Mirka Topolánka. Ovšem nelze říci, že by se jednalo vyloženě o neshody v otázce ekologie. Klaus vyloženě nesouhlasil se způsobem, jakým Topolánek stranu vedl a své antipatie dával jasně najevo. V roce 2008 stranu definitivně opustil, když se vzdal postu čestného předsedy. Exaktní změření vlivu Václava Klause na současné postoje ODS k ekologii by se provádělo dost obtížně. Nicméně jeho odkaz a názory ve straně stále rezonuje. Nejlepším příkladem je politik Alexandr Vondra, který se v loňském roce podílel na vydání knihy „*Musí být ekologie alarmistická?*“ ve které zachycuje představu konzervativní ekologické politiky, která se na Klause v mnohém odkazuje (například obviňuje EU z přílišného klimaalarmismu).

Na třetí dílčí otázku práce, zdali „existuje určitá názorová shoda v ekologické politice konzervativních stran?“ práce zodpovídá výsledkem komparace. Je jasné, že existuje jistá shoda v pohledu na ekologickou politiku, ale i na jiná politická témata. Tento konsenzus pramení především ze stejné stranické rodiny a zastávání stejných konzervativních hodnot. Obě strany se k přírodě historicky stavěly tak, jak je to pro konzervativní strany typické. To znamená, že si uvědomují důležitost zachování přírodního dědictví, provázanosti společnosti s přírodou a důležitosti přírodních zdrojů. Současná diskuse ohledně globálních změn a klimatické krize ale strany donutila zaměřit se více na ekologickou politiku a na environmentální řešení, která by zabránila dalším možným problémům, které klimatickou krizi doprovází. Britská Konzervativní strana přijala tuto “zodpovědnost” aktivněji a zahrnula politiku ochrany životního prostředí do své vládní agendy - zejména pozvolný přechod na využívání obnovitelných zdrojů, podporování ekologicky příznivějších variant podnikání a další kroky k cílené dekarbonizaci. Občanská demokratická strana je v tomto ohledu stále více rezervovaná. Ve zkoumaném období je rozhodně patrné zlepšení, jelikož zpočátku strana ekologické politice nevěnovala téměř žádnou pozornost. Situace se změnila se vstupem ČR do EU a později byla strana ovlivněna i zelenou politikou svého koaličního

partnera. S Konzervativní stranou se shoduje v postoji k jaderné energetice a přijímá i nařízení, která mají pomoci se snižováním uhlíkových emisí. Nicméně větší zahrnutí zelené politiky není nijak zvlášť patrné ani u jednoho lídra. K závěru ale obě strany upozorňují na důležitost energetické bezpečnosti a samostatnosti suverénních států.

Odpovědí na mou hlavní výzkumnou otázku „*Jak se liší přístup k zelené politice zkoumaných konzervativních stran?*“ - je fakt, že se liší důležitostí a množstvím prostoru, který je zeleným tématům u stran věnován. ODS se výrazněji liší v postoji k získávání energie pomocí obnovitelných zdrojů, které vnímá jako příliš nákladné, neefektivní a označuje je za formu omezování společnosti. Ve shrnutí přístupů obou stran lze říct, že britští konzervativci byli spíše aktivní v ekologické politice, kdežto ODS spíše pasivně dodržovala to, co musela. Velký vliv na přístup k zelené odpovědnosti má také postavení států ve světě. Velká Británie se již mnoho let staví do pozice lídra v boji s klimatickými změnami.

Cílem práce bylo porovnat přístup konzervativních stran k ekologické politice. Během porovnávání jsem došla k závěru, že pro Konzervativní stranu je „Green line“ strategie daleko podstatnější nežli pro ODS. Byť je s ekologickou politikou spojena především vláda Davida Camerona, v potaz ji brala již Thatcherová a na zelenou linii navázala i premiérka Mayová. Cameron ovšem vyčnívá zejména proto, že jeho kampaň byla založená vyloženě na ekologické politice, což je patrné i z volebního hesla prvních voleb „Vote blue, go green“. V jeho případě se jedná o unikátní přístup v historii konzervativní strany. Bohužel se žádnému dalšímu konzervativnímu lídrovi nepodařilo dostat ekologickou politiku tak vysoko, jako Cameronovi. Vzhledem k okolnostem, které musí britská vláda řešit s Brexitem, je jasné, že zelená témata upadají do pozadí, nicméně se od nich nikdy neupustilo. To lze demonstrovat například na deklarování klimatické nouze, ke které došlo v průběhu vlády Mayové.

ODS se politice životního prostředí ve svých programových prohlášeních zpočátku věnovala minimální pozornost a většinou se jednalo pouze o prázdné sliby bez návrhů řešení. Oficiálně se péče o přírodní dědictví do programového prohlášení dostala až s nástupem Mirka Topolánka do čela strany. Jednalo se ale čistě o pragmatický krok, kdy byla zelená témata pouze zahrnuta v „rozšíření“ zájmu z čistě ekonomického i na sociální oblasti. U konkrétních problémů, které strana zmiňovala chybí způsob či postup, jakým by se dal

problém vyřešit. ODS obecně vnímá soužití člověka a přírodě antropocentricky a spíše vede k odpovědnému chování člověka v přírodě a odrazuje od záměrného poškozování.

Konzervativní strana více vyzdvihuje konzervativní hodnoty, které tkví v zachování přírody a vede společnost k ochraně přírodního dědictví. ODS poukazuje spíše na zodpovědnost svobodného jedince,

Ve výsledku lze říct, že ekologická politika a ochrana životního prostředí je pro britské konzervativce podstatně důležitější než pro občanské demokraty. Stranu stále nelze považovat za zelenou, či více ekologicky zaměřenou, nicméně se pomalu otevírá zelenějším tématům. V případě ODS je ekologická politika pozitivně vnímána až několik let po založení strany a prakticky až s úplným odklonem zakladatele Klause od jejího dalšího směřování.

Předseda Petr Fiala, který převzal vedení strany, se Cameronovi v mnoha ohledech velmi podobá. Zastává typické konzervativní postoje, je odborníkem na konzervatismus jako takový a pro stranu si přeje „očistění“ od starých vzorců. V roce 2019 přišel s novou vizí strany, kde se chce oprostít od strany spojované s euroskepticismem a z popírání klimatických změn. Ekologická politika ODS má velkou budoucnost a pokud si bude chtít získat nové voliče, které zelená politika zajímá, budou muset více zelená témata vyzdvihovat, což se zatím výrazně neděje. Nicméně je již teď jasné, že takovou pozornost a prostor, jakou jim věnoval David Cameron, určitě nedostanou. Volební program ODS do dalších voleb zajisté nebude klást na ekologickou politiku takový důraz a to i v kontextu současné pandemické situace.

Nicméně u obou konzervativních stran je patrné uvědomění si, že zelená témata jsou v současné době velmi žádaná a pokud si chtějí zachovat přízeň voličů, kteří nemusí být nutně primárně ekologicky zaměřeni (tj. nejsou to typičtí levicovní voliči zelených stran či zelení aktivisté), ale environmentální problematika je zajímá a uvědomují si její důležitost, budou muset přijít s reálnými řešeními a kroky kupředu. Následování a splnění závazků z Kjótských protokolů je určitě krok správným směrem, nicméně i konzervativní strany musí přijít s dalšími řešeními, jak zabránit dalšímu znečišťování naší planety.

Summary

The aim of this bachelor thesis was to compare the environmental policy under the leadership of David Cameron in the UK and that of the Civic Democratic Party (ODS) in the Czech Republic.

The answer to the first question – “How does the attitude towards green politics of each respective ODS leader compare to that of David Cameron?” – is as follows: the very first leader of ODS, Vaclav Klaus, had an altogether different attitude. He had no interest in environmental issues, leading to a complete inactivity in green policy (although he did share Cameron’s conservative values and critical attitude towards the EU). Klaus was succeeded by Mirek Topolánek, a pragmatic leader, he created a governing coalition with the Czech Green Party, which defined that government’s stance towards green politics, yet he managed to maintain an overall conservative policy and values, as he did not share Cameron’s passion about the environment. Yet, his approach towards green politics can be considered to be the most alike to that of Cameron. Last studied leader Petr Nečas did not share any green values with David Cameron. His governance was described as the “dirty one”, tainted by several scandals at the Ministry of the Environment.

Next, this paper focused on the question “How evident is the influence of Václav Klaus on the environmental policy of ODS?”. I managed to find only a partial answer, as there is no straightforward way to measure such influence. He certainly impacted the initial ecological direction of the party, and many members agree with his views to this day. However, it should be noted that the environmental policy of ODS is based mainly on a typically conservative approach, which is not embodied by Václav Klaus alone. It can be claimed that historically, environmental topics were neglected also due to Klaus's attitudes, however, despite Klaus, ODS did take on green issues over time.

Nowadays, the party and its leadership are trying to distance themselves from Klaus and his more radical views, with Klaus himself not associating with the party as a consequence the new direction it took.

However, it cannot be said that the views of Klaus and the party diverged solely due to the issue of ecology. Klaus clearly disagreed with the way Topolánek had led the party in general and made his dislikes apparent. Despite the fact that there is no clear way we can measure Klaus' influence on the current ODS environmental policy, his legacy and perspectives still resonate in the party. This can be demonstrated on the politician and ODS member Alexandr Vondra, who co-authored the book "Does Ecology Have to Be Alarmist?" last year, which for example criticises the EU environmental policy as too alarmist.

The answer to the third partial question of the thesis – "Is there a certain common consensus between the conservative parties with respect to the environmental policy?" –was found by comparison. It is clear that there is some consensus on environmental policy, as there is one on other

policy issues.

This common understanding stems primarily from the shared party family and its conservative values. Both the Conservative Party and ODS have historically approached the environment as is typical of conservative parties, meaning that they are aware of the importance of preserving the natural heritage, the interconnectedness of society with nature and the significance of natural resources. However, the current debate on global climate change has forced the parties to dedicate more focus on environmental policy and environmental solutions that aim to prevent other problems associated with the climate crisis. The British Conservative Party has taken this "responsibility" more actively and included environmental policy in its government agenda, while ODS keeps a more reserved approach.

The answer to the main research question – "How does the approach towards green politics differ between the two studied?" – is that they differ in the importance and amount of space they devote to the green issues. ODS stands out in its attitude towards obtaining energy from renewable sources, which it perceives as too expensive, inefficient and describes it as society-restricting. Comparing other environmental stances of both parties, it can be said that the British Conservatives were more proactive in their environmental policy, while ODS only rather passively adhered to what it perceived it should do. The parties' approach to green responsibility is also greatly influenced by the position their countries occupy in the international arena. The United Kingdom has been a leader in the fight against climate change for many years, which is reflected in the Conservative Party policies.

During the comparison, I came to the conclusion that for the Conservative Party, the "Green Line" strategy is far more important than for the ODS. Although it is Cameron's Conservatives that are primarily associated with environmental policy, it has already been taken into account by Margaret Thatcher and Theresa May had followed the "green line", too. However, Cameron stands out mainly because his campaign was based directly on the environmental policy, which is also evident from the election slogan of his first campaign, "Vote Blue, Go Green". This was a unique approach in the history of the Conservative Party. Unfortunately, no other conservative leader has managed to give the environmental policy as much importance as Cameron. Given the circumstances connected with Brexit, it is clear that green issues are falling behind, however, they have never been dropped. This can be demonstrated, for example, by the declaration of a climate emergency that occurred during the May's leadership.

To conclude, the issues of environmental policy and environmental protection are much more important to the British Conservatives than to the Civic Democrats. The party still cannot be considered profoundly environmentally oriented, however, it is slowly opening up to greener topics.

Použitá literatura a zdroje

BAROCH, Pavel. 2009. Muž ODS napsal knihu o oteplování, opak té Klausovy. 19.5.2009. In: Aktualne.cz. Dostupné [online]: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/muz-ods-napsal-knihu-o-oteplovani-opak-te-klausovy/r~i:article:637746/>

BALE, Tim. *The Conservative Party : from Thatcher to Cameron*. Cambridge: Polity, 2010. ISBN 978-0-7456-4857-6

BALÍK, Stanislav. *Občanská demokratická strana a česká politika: ODS v českém politickém systému v letech 1991-2006*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2006. ISBN 80-732-5079-9.

BARTONÍČEK, Radek. 2019. ODS objevila zelené téma. Jedna z priorit, tvrdí předseda Fiala i přes kritiku Gřety. 9.10.2019. In: Aktuálně.cz [online] Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/politika/ods-objevila-zelene-tema-klicovy-problem-rika-predseda-fiala/r~bf9c4a6ce9a411e984c6ac1f6b220ee8/>

BEYME, Klaus von. *Political parties in western democracies*. USA. Aldershot, Hants, England: Gower, 1985. ISBN 0566005700.

BOČEK, Jan. 2020 "Pro tři čtvrtiny Čechů je změna klimatu ,problémem dneška'. Strach o životní prostředí roste od roku 2016" 5.8.2020. In: iRozhlas.cz . [online] Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/sucho-klima-zivotni-prostredi-behavior-cvmm-salamisti_2008050702_jab

BURKE, Edmund. *Úvahy o revoluci ve Francii*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 1997. ISBN 80-85959-23-2.

CABADA, Ladislav a David ŠANC. *Český stranický systém ve 20. století*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-868-9850-4.

CAMERON, David. 2006. The full text of David Cameron's speech to the Conservative Party conference. 4.10.2006. In: BBC.news.co. [online] Dostupné z : http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/politics/5407714.stm

CARRINGTON, Damien.2013. Number of homes assessed for green deal fell in August, figures show. 19.9.2013. In:Theguardian.com. [online] Dostupné z: <https://www.theguardian.com/environment/2013/sep/19/green-deal-assessments-figures>

Carter, Neil Thomas orcid.org/0000-0003-3378-8773 and Clements, Ben (2015) From 'greenest government ever' to 'get rid of all the green crap': David Cameron, the Conservatives and the environment. *British Politics*. 204–225. ISSN 1746-918X

CEVRO Revue, Příklady zelené politiky konzervativních stran, 12/2008, str.14-15 Dostupné z:http://www.cevro.cz/web_files/soubory/10139/210207_D_cs_cevro_revue_2008_12_grafika.pdf

Conservative Party. 2010. *Invitation to join the government of Britain. Volební program Konzervativní strany*. [online]. Dostupné z: <<https://www.conservatives.com/~media/files/activist%20centre/press%20and%20policy/manifestos/manifesto2010>>

ČAMROVÁ, Lenka, Eliška VEJCHODSKÁ a Jan SLAVÍK. *Ekonomie životního prostředí - teorie a politika*. Praha: Alfa Nakladatelství, 2012. Ekonomie studium. ISBN 978-80-87197-45-5.

DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra. *Komparace politických systémů*. V Praze: Oeconomica, 2008. ISBN 978-80-245-1357-7.

DVOŘÁK, Petr, Vote Blue – Go Green: Zelená revoluce konzervativců? In : [cevro.cz](http://www.cevro.cz) [online] 29.04.2008 Dostupné z : <http://mx.cevro.cz/cs/202179-vote-blue-green-zelena-revoluce>

Energy and Climate Intelligence unit. Nedatováno. *How is the UK tackling climate change?* [online]. Dostupné z: <https://eciu.net/analysis/briefings/uk-energy-policies-and-prices/how-is-the-uk-tackling-climate-change>

FIALA, Petr a STRMISKA Maxmilián. *Teorie politických stran*. Dotisk [i.e. 2. vyd.]. Brno, 2009. ISBN 978-80-87029-71-8.

FIALA, Petr a MIKŠ, František, *Česká konzervativní a liberální politika: sborník k desátému výročí založení revue Proglas*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2000. ISBN 80-859-5973-9.

GREEN.J 2010, 'Strategic recovery? the conservatives under David Cameron', *Parliamentary Affairs*, vol. 63, no. 4, pp. 667-688. <https://doi.org/10.1093/pa/gsq027>

Green Aliance : A greener shade of blue? Reflection on new Conservative approaches to the environment [online] ISBN 978-1-905869-02-2

HEYWOOD, Andrew. *Politické ideologie: [s prologem Andrewa Gambleho]*. Praha: Victoria Publishing, 1994. ISBN 80-858-6510-6.

HEYWOOD, Andrew. *Politické ideologie*. 4. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. 362 s. ISBN 9788073801373.

HLOUŠEK, Vít a Lubomír KOPEČEK. *Politické strany: původ, ideologie a transformace politických stran v západní a střední Evropě*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3192-6.

HOLUB, Petr. 2008. Hádky v ODS? Na pozadí je znovu střet Topolánek-Klaus. 24.9.2008 [online] Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/politika/hadky-v-ods-na-pozadi-je-znovu-stret-topolank-klaus/r~i:article:617369/>

CHAMBERS, Ruth. 2019. We need to worry about what Theresa May's speech means for our environment. 22.5.2019. In: Greenallianceblog.org.uk. [online]. Dostupné z: <https://greenallianceblog.org.uk/2019/05/22/we-need-to-worry-about-what-theresa-mays-speech-means-for-our-environment/>

CHARVÁT Hugo ; STEJSKAL Jan. 2009. "Sliby i chyby nejzelenějšího kabinetu" In: Ekolist.cz 28.5.2009. Dostupné z : <https://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/sliby-i-chyby-nejzelenejsiho-kabinetu-energetika>

KIRK, Russell. *Konzervativní smýšlení*. Praha: Občanský institut, 2000. ISBN 80-862-2803-7

KLAUS, Václav. *Modrá planeta v ohrožení: (sborník nových textů o globálním oteplování)*. Praha: Dokořán, 2009. ISBN ISNB978-80-7363-277-9.

KLAUS, Václav. *Modrá, nikoli zelená planeta: co je ohroženo: klima, nebo svoboda?*. Praha: Dokořán, 2007. ISBN 978-80-7363-152-9.

KLAUS, Václav. *Zničí nás klima nebo boj s klimatem*. Praha: Cosmopolis, 2017. ISBN 978-80-271-0589-2.

KLAUS, Václav a Alexandr TOMSKÝ, LOUŽEK, Marek, ed. *Margaret Thatcherová 1925-2013*. Praha: Institut Václava Klause, 2013. ISBN 9788087806012

KLAUS, Václav. Klimatický absolutismus je nebezpečný. Newsletter: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2011, č. 8, s. 6 Dostupné z: http://cepin.cz/docs/newsletter/08_2011_News.pdf

KLAUS, Václav. 2011. Doktrína globální oteplování není vědou. 11.5.2011. Dostupné [online]: <https://www.klaus.cz/clanky/2831>

KLAUS, Václav. Boj s globálním oteplováním je chybnou prioritou. In : Centrum pro studium demokracie a kultury, Revue Politika 10/2008, [online] Dostupné z : <https://www.cdk.cz/boj-s-globalnim-oteplovanim-je-chybnou-prioritou>

KLÍMA, Michal. 2004.: *Problémy pravice, problémy ODS. „Catch-allism je podmínkou modernizace*. Politologický časopis, XI, 4, s. 393-411.

- KLOS, Čestmír. 2011. "Nejdrsnější Ropák v historii: Drobil" 2.5.2011. [online] Dostupné z : https://ceskapozice.lidovky.cz/tema/nejdrsnejsi-ropak-v-historii-drobil.A110429_093658_pozice_13349
- KLOS, Čestmír. 2013. Klimatický disident Klaus. Jak to ten člověk dělá? 27.8.2013 [online] Dostupné z : https://ceskapozice.lidovky.cz/tema/klimaticky-disident-klaus-jak-to-ten-clovek-dela.A110802_173234_pozice_31762
- KOPEČEK, Lubomír. *Fenomén Václav Klaus: politická biografie*. Brno, 2012. ISBN 978-80-87474-75-4.
- KOPEČEK, Lubomír. Euroskeptici, europeanisté, euroentuziasté, eurofobové - jak s nimi pracovat? Politologický časopis. 2004, roč. XI., č. 3, s. 240-262. ISSN 1211-3247
- KOTTASOVÁ, Ivana. 2009. Cameron vs. Topolánek In : Euroskop.cz online, 01.06.2009 (cit) Dostupné [online]: <https://www.euroskop.cz/46/12254/clanek/cameron-versus-topolaneck/>
- KROUPA, Jiří. *Slovník soudobé politiky a mezinárodních vztahů*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. ISBN 978-80-7357-568-7
- KRUŽÍKOVÁ, Eva, Eva ADAMOVÁ a Jan KOMÁREK. *Právo životního prostředí Evropských společenství: praktický průvodce*. Praha: Linde, 2003. ISBN 80-720-1430-7
- LEINERT, Ondřej. 2008. Topolánek kritizoval Klause: Už to s tím aktivismem přehání. 24.10.2008. [online] Dostupné z : <https://domaci.ihned.cz/c1-29409030-topolaneck-kritizoval-klause-uz-to-s-tim-aktivismem-prehani>
- MALÍŘ, Jiří a Pavel MAREK. *Politické strany: vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861-2004*. Brno: Doplněk, 2005. ISBN 80-723-9179-8.
- MASON, Rowena. 2013. David Cameron at centre of 'get rid of all the green crap' storm. 21.11.2013 In: Theguardian.com. [online] Dostupné z : <https://www.theguardian.com/environment/2013/nov/21/david-cameron-green-crap-comments-storm>
- MÁCHAL, Aleš. 2017. Posedlos Václava Klause bojem proti nebezpečí environmentalismu sílí. Nedatováno. In: Lipka.cz. [online]. Dostupné z : <https://www.lipka.cz/lipka?idc=4003>
- MEYRICK, Nikola. 2006. What did I do to be so Green & Blue? 30.3.2006 Online Dostupné z : <http://news.bbc.co.uk/2/hi/programmes/analysis/4862484.stm>

MLEJNEK, Josef. 2019. Už Thatcherová naléhavě říkala to, co dnes hlásá Greta... Zažíváme změnu poměrů, která je stejně důležitá jako pád komunismu. In: DeníkN.cz. [online] Dostupné z :

<https://denikn.cz/260780/uplynuly-rok-odsunul-evropu-zase-o-kus-dal-smerem-k-periferii-a-my-se-tvarime-jakoby-nic/>

MRKLAS, Ladislav, SOKOL, Petr. 2002 „Na okraj porážky ODS ve volbách aneb co v analýze nebylo“ revuepolitika.cz, 20. 10. 2002 (online). Dostupné z : <http://www.revuepolitika.cz/clanky/993/na-okraj-porazky-ods-ve-volbach-aneb-co-v-analyze-nebylo>

NONDEK, Lubomír, *Změna klimatu a politika*, In : Centrum pro studium demokracie a kultury, Revue Politika 10/2006, [online] Dostupné z : <https://www.cdk.cz/zmena-klimatu-politika>

NORTON, Philip. *The Conservative Party*. Pearson, 1994. ISBN 978-0133746532.

PALATA, Luboš. 2008. Lidové Noviny. “Topolánek, nejlepší premier.” 22.10.2008 In: Euroskop.cz . [online]. Dostupné z : <https://www.euroskop.cz/9002/2789/clanek/topolanek-nejlepsi-premier/>

PEČÍNKÁ, Pavel. *Zelená zleva?: historie ekologických stran v Evropě*. Praha: G plus G, 2002. ISBN 80-861-0358-7.

PETŘÍK, Lukáš. *Konzervativní revoluce Margaret Thatcherové a Ronalda Reagana*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2008. Politika a společnost. ISBN 978-80-7325-167-3.

POLIÁKOV Nikita. 2013. “Topolánek: Postavit energetiku na obnovitelných zdrojích je nesmysl” In: Ihned.cz. 19.9.2013 Dostupné z : <https://byznys.ihned.cz/c1-60809150-topolanek-postavit-energetiku-na-obnovitelnych-zdrojich-je-nesmysl>

RANDERSON, James. 2010. “Cameron: I want coalition to be the 'greenest government ever’”. 14.5.2010. In: Theguardian.com online] Dostupné z : <https://www.theguardian.com/environment/2010/may/14/cameron-wants-greenest-government-ever>

ROVNÁ, Lenka. *Kdo vládne Británii?*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2004. Politické systémy. ISBN 80-864-2927-X

Rollinson S, *Changing Dynamics of Environmental Politics in Britain: A Case Study of the UK Climate Change Act*, POLIS Journal Vol 3. Winter 2010.

SCRUTON, Roger. *Smysl konzervatismu*. Praha: Torst, 1993. ISBN 80-856-3910-6.

STANOVÁ, Natália. Vliv institucí na klimatickou politiku Velké Británie. Praha, 2017. 82 s. Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Katedra západoevropských studií. Vedoucí diplomové práce doc. Mgr. Tomáš Weiss, M.A., Ph.D.

STROUKAL, Dominik. 2018. "Rozhovor s Mirkem Topolánkem o energetice, vzdělávání a euru" 29.1.2018. In: Trafe-off.cz. [online]. Dostupné z: <http://trade-off.cz/clanky/rozhovor-s-mirkem-topolankem-o-energetice-vzdelavani-euru/>

STEJSKAL Jan. 2012. "Nevládky: Vláda v ochraně životního prostředí selhala. Ministerstvo to odmítá". In : Ekolist.cz. 13.8.2012 Dostupné z : <https://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/nevladky-vlada-v-ochrane-zivotniho-prostredi-selhala-ministerstvo-to-odmita>

ŠÍDLOVÁ, Tereza. 2011. "O Klaus se v Austrálii perou média, politici naopak." 20.7.2011. In : Aktualne.cz. [online]. Dostupné z : <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/politika/o-klaus-se-v-australii-perou-media-politici-naopak/r~i:article:707957/>

ŠÍDLOVÁ, Tereza b. 2011. "Klaus jede pozlobit Austrálii. Přednáškami o klimatu." 2.7.2011. In : Aktualne.cz. [online]. Dostupné z : <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/politika/klaus-jede-pozlobit-australii-prednaskami-o-klimatu/r~i:article:706166/>

ŠMIGOL, Ondřej. "Napájení ze stejného zdroje" *Thatcherismus a Československo po sametové revoluci*" In : Dvacáté století 2017. ISSN: 2336-6656

ŠŤASTNÝ, Jiří. 2017. "Proč Klausovi vadí ochránci přírody? Zkřížené meče nad Šumavou." 19.4.2017. In: Lidovky.cz. [online]. Dostupné z : https://www.lidovky.cz/nazory/stastny-proc-klausovi-vadi-ochranciprirody-zkrizene-mece-na-sumavou.A170419_102147_in_nazory_sij

ŠVEHLA, Marek. 2007, Respekt. "ZMĚNA KLIMATU: OPRAVDU AGENDA LEVICE?". In: Respekt.cz [online] <https://www.respekt.cz/aktualne/zmena-klimatu-opravdu-agenda-levice>

ŠŮRA, Adam. 2012. "Respekt. Bez fanatiků a bez peněz". In : Respekt.cz [online]. Dostupné z : <https://www.respekt.cz/tydenik/2012/31/bez-fanatiku-a-bez-penez>

TABERY, Erik. 2019. "30 let očima týdeníku Respekt." 6.11.2019. In: Respekt.cz. [online]. Dostupné z : <https://www.respekt.cz/special/2019/30-let-ocima-tydeniku-respekt>

TOPOLÁNEK. Mirek. 2007. „Bojujme za svět bez klimatických změn.“ blog.aktualne.cz, 16. 5. 2007 (online). Dostupné z: <http://blog.aktualne.cz/blogy/mirektopolank.php?itemid=730>

VODIČKA, Karel a Ladislav CABADA. *Politický systém České republiky: historie a současnost*. 3.,

aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-893-7.

VONDRA, Alexandr. *Musí být ekologie alarmistická?*. Praha: Books & Pipes, 2020. ISBN 978-80-7485-217-6. Cit - <https://www.ods.cz/nasi-lide/programove-tymy/zivotni-prostredi-a-zemedelstvi/clanek/20549-zelena-politika-pro-ceskou-pravici-ignorovat-zivotni-prostredi-by-byla-chyba>

Aktualne.cz. 2008. "Klaus k aféře Vyděrač: Je to selhání systému politiky" 10.9.2008. [online]. Dostupné z : <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/politika/klaus-k-afere-vyderac-je-to-selhani-systemu-politiky/r~i:article:616202/>

Aktualne.cz. 2010. "Klaus: Nečas je optimální premiér a Drobil se mi líbí." 18.12.2010 [online]. Dostupné z : <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/politika/klaus-necas-je-optimalni-premier-a-drobil-se-mi-libil/r~i:article:686071/>

BBC.com. 2019. "UK Parliament declares climate change emergency" BBC News. 1.5.2019. [online]. Dostupné z : <https://www.bbc.com/news/uk-politics-48126677>

Cevro.cz. 2008. „Grafika: příklady zelené politiky konzervativních stran.“ cevro.cz, 22. 12. 2008 [online]. <Dostupné z : <http://www.cevro.cz/cs/210264-grafika-prikladyzelene-politiky-konzervativnich>>

Ofgem.gov.uk. "Overview of previous schemes ECO 1 and ECO 2," nedatováno. <https://www.ofgem.gov.uk/environmental-programmes/eco/overview-previous-schemes> (přístup 1.4.2021)

ČT24.CZ 2009. "Klaus versus Topolánek - pohár už přetekl". 26.3.2009 [online]. Dostupné z : <https://ct24.ceskatelevize.cz/archiv/1415299-klaus-versus-topolanek-pohar-uz-pretekl>

ČT24.CZ. 2019. "První krůček v boji proti globálnímu oteplování. Británie vyhlásila klimatickou nouzi" 4.5.2019. [online]. Dostupné z : <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2805110-prvni-kruckek-v-boji-proti-globalnimu-oteplovani-britanie-vyhlasila-klimatickou-nouzi>

GIB.com "What We Do" nedatováno. [online]. Dostupné z :

Ekolist.cz. 2010. "Volby 2010: Volební sliby a parlamentní činy ODS" 14.5.2010. [online]. Dostupné z : <https://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/volby-2010-volebni-sliby-a-parlamentni-ciny-ods>

Financinoviny.cz. 2008. "Topolánek: V ČR by se měl podpořit rozvoj jaderné energetiky". 12.11.2008. [online]. Dostupné z : <https://www.finance.cz/zpravy/finance/199132-topolanek-v-cr-by-se-mel-podporit-rozvoj-jaderne-energetiky/>

iDnes.cz. 2007 "Klaus si postěžoval na klimatologu. Mluvili o něm bez něj" 6.7.2007. [online]. Dostupné z : <https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/klaus-si-postezoval-na-klimatologu-mluvili-o-nem-bez-nej>

[nej.A070706_153002_domaci_mia](#)

IHNED.CZ.2013. “Věřil jsem síle Nečasovy vlády, ale zklamala. Promarnila šanci, řekl Klaus na rozloučenou”. 6.3.2013. [online]. Dostupné z : <https://domaci.ihned.cz/c1-59450740-klaus-veril-necasove-vlade-ta-ale-promarnila-svou-sanci>

Lidovky.cz. 2009. FT: Frakce je „skličující chyba“ . 24.6.2009. In:Lidovky.cz [online]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/ft-frakce-je-sklicujici-chyba.A090624_000046_In_noviny_sko

ODS. 2006. *Společně pro lepší život. Volební program ODS* (online; Pdf). Dostupné z: http://www.ods.cz/docs/programy/program_2006.pdf

ODS. 2010. *Řešení, která pomáhají. Volební program ODS*. (online; Pdf). Dostupné z: <http://www.ods.cz/docs/programy/volebni-program2010.pdf>

ODS.CZ. 2018. *Tisková zpráva : Evžen Tošenovský : Nové cíle EU pro obnovitelné zdroje energie přijdou Česko na stovky miliard*. 17.1.2018 [online]. Dostupné z: <https://www.ods.cz/clanek/14880-nove-cile-eu-pro-obnovitelne-zdroje-energie-prijdou-cesko-na-stovky-miliard>

ODS.CZ. 2013. *Petr Nečas: Jaderná energetika pomůže snížit emise skleníkových plynů*. 30.5.2013. [online]. Dostupné z: <https://www.ods.cz/clanek/4922-jaderna-energetika-pomuze-snizit-emise-sklenikovych-plynu>

The Guardian. 2006. “The Conservative party's 'aims and values.’” 28.2.2006. In :Theguardian.com. [online]. Dostupné z : <https://www.theguardian.com/politics/2006/feb/28/conservatives.uk>

Zelenykruh.cz. 2015. „Zelené hlasy. Poslanecká sněmovna.“ zelenykruh.cz, (online). Dostupné z: <http://rosnicka.zelenykruh.cz/>

Vlada.cz. 2007. Mirek Topolánek To Meet Outgoing British Prime Minister Tony Blair in London in June. 19.5.2007. In: vlada.cz. [online]. Dostupné z : <https://www.vlada.cz/en/media-centrum/aktualne/mirek-topolank-to-meet-outgoing-british-prime-minister-tony-blair-in-london-in-june-22831/>

ZELENÝ KRUH. *Co občané očekávají od politických stran?: PŘÍRUČKA ÚSPĚŠNÉHO POLITIKA* [online]. Praha: Zelený kruh, asociace ekologických organizací, 2010 [cit. 2021-04-19]. ISBN 978-80-903968-9-0. Dostupné z: <http://www.zelenykruh.cz/wp-content/uploads/2015/01/volebni-priority-web.pdf>